

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

I Š V A D A

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMUI

DĖL 2001–2002 M. ATASKAITOS APIE VALSTYBEI NUOSAVYBĖS TEISE PRIKLAUSANTĮ TURTĄ

2003 m. lapkričio 28 d.

Vilnius

Valstybės kontrolė įvertino Statistikos departamento prie Vyriausybės (toliau – Statistikos departamentas) pateiktą 2001–2002 metų ataskaitą apie valstybei nuosavybės teise priklausantį turtą (toliau – 2001–2002 m. ataskaita). Vertinimo tikslas – nustatyti, ar 2001–2002 m. ataskaita parodo tikrą bei teisingą valstybės turto būklę ir ar ji sudaryta remiantis Lietuvos Respublikos įstatymais bei kitais teisės aktais.

Pagal Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymą ataskaitą apie valstybei nuosavybės teise priklausantį turtą rengia Statistikos departamentas Vyriausybės nustatyta tvarka ir kiekvienais metais iki liepos 1 d. teikia ją Vyriausybei bei Valstybės kontrolei. Vyriausybė kiekvienais metais iki rugsėjo 1 d., vadovaudamasi šio įstatymo nuostatomis, privalo pateikti Seimui ataskaitą apie valstybės turtą, o Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės pareiga – pateikti Seimui išvadą dėl šios ataskaitos.

Valstybės kontrolė suplanavo ir atliko vertinimą taip, kad gautų pakankamą pagrindą tvirtinti, jog 2001–2002 m. ataskaitoje nėra reikšmingų informacijos iškraipymų, surinko pakankamai įrodymų, leidžiančių susidaryti nuomonę apie 2001–2002 m. ataskaitoje pateiktų duomenų išsamumą, 2001–2002 m. ataskaitos sudarymo ir valstybės turto apskaitos principus, įvertino 2001–2002 m. ataskaitos rengimo metodus, turto įvertinimą ir 2001–2002 m. ataskaitos pateikimą. Valstybės kontrolė tiki, kad atliktas darbas suteikia pakankamą pagrindą nuomonei pareikšti.

Mūsų nuomone, išskyrus 1–6 punktuose nurodytų dalykų poveikį, 2001–2002 m. ataskaita reikšmingais atžvilgiais sudaryta remiantis 2 priede nurodytais principais ir, išskyrus 1–19 punktuose nurodytų dalykų poveikį, 2001–2002 m. ataskaita parodo tikrą ir teisingą turto ir įsipareigojimų būklę.

1. Statistikos departamentas į 2001–2002 m. ataskaitą apie valstybei nuosavybės teise priklausantį turtą įtraukė valstybės įmonių ir valstybės institucijų, įstaigų ir organizacijų išsipareigojimus. Valstybės įmonių, institucijų, įstaigų ir organizacijų turiniai išsipareigojimai, mūsų nuomone, gali būti priskirti valstybės išsipareigojimams, tačiau tik plačiąja prasme:

Valstybė ir savarankiški juridiniai asmenys paprastai neatsako už vienas kito prievoles, išskyrus įstatyme ar įstatuose numatytus atvejus (CK 250 str. 2 d.). Juridinis asmuo atsako jam nuosavybės ar patikėjimo teise priklausančiu turtu (CK 250 str. 1 d.). Formaliai valstybės ir kitų juridinių asmenų turtas yra atskirtas, nors remiantis Valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymo 2 str. 1 d. visas valstybės įmonių turtas priklauso valstybei. Tačiau valstybė už šių įmonių išsipareigojimus formaliai neatsako, nors išsipareigojimai vykdomi iš valstybės turto. Tik esant papildomoms sąlygoms galima **ribota atsakomybė**, t. y. valstybė atsako tik jei nepakanka įmonės turto, į kurį gali būti nukreipiamas išieškojimas ir tik ta apimtimi, kiek patikėjimo teise yra perduota turto, į kurį negalima nukreipti išieškojimo (Valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymo 3 str. 1 d. ir CPK 674 str. 1 d.). Be to, valstybė ir valstybės įmonė turi priešpriešinių išsipareigojimų (pavyzdžiui, mokesčiai ir finansavimas iš biudžeto, prievoliniai išsipareigojimai ir pan.). Valstybės įstaigos išsipareigojimus įgyja tiek savo, tiek valstybės vardu, atsižvelgiant į vykdomą valstybės funkciją.

Todėl turinių valstybės įmonių ir valstybės įstaigų išsipareigojimų automatinis prilyginimas valstybės išsipareigojimams nėra pagrįstas.

2. 2001–2002 m. ataskaitos turto dalyje nenurodytos Ūkio ministerijos turimos akcijos – 258 mln. Lt, Finansų ministerijos turimos akcijos – 17 mln. Lt ir pajus – 5 mln. Lt.

3. 2001–2002 m. ataskaitos turto dalyje nurodyta 16 mln. valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės gautina suma iš valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo fondo, 55 mln. Lt Žemės ūkio ministerijos gautina suma iš valstybės biudžeto (valstybės įmonės Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos agentūros nuostoliams dengti). Tačiau 2001–2002 m. ataskaitos išsipareigojimų dalyje šios sumos nenurodytos. Jei būtų atliktas atitinkamas koregavimas, 2001–2002 m. ataskaitoje turtas turėtų būti sumažintas 71 mln. Lt.

4. 2001–2002 m. ataskaitos išsipareigojimų dalyje nurodytas 24 mln. Lt valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės išsipareigojimas valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo fondui bei 1 mln. Lt Žemės ūkio ministerijos mokėtina suma valstybės biudžetui (už valstybės rezervo parduotas atsargas). Tačiau 2001–2002 m. ataskaitos turto dalyje šios sumos nenurodytos. Jei būtų atliktas atitinkamas koregavimas, 2001–2002 m. ataskaitoje išsipareigojimai turėtų būti sumažintai 25 mln. Lt.

5. 2001–2002 m. ataskaitoje išsipareigojimų dalyje paskolos – 77 mln. Lt – nurodytos du kartus: Finansų ministerijos prie paskolų eilutės ir dviejų valstybės įstaigų prie kitų mokėtinų sumų eilutės. Jei būtų atliktas atitinkamas koregavimas, 2001–2002 m. ataskaitoje išsipareigojimai (kitos mokėtinos sumos) turėtų būti sumažintai 77 mln. Lt.

6. 2001–2002 m. ataskaitoje Sveikatos apsaugos ministerijos turte ir išsipareigojimuose apskaitytas ir jai pavaldžių įstaigų turtas ir išsipareigojimai, kurie yra apskaityti ir atskirai. Todėl 2001–2002 m. ataskaitoje turtas turi būti sumažintas 69 mln. Lt, o išsipareigojimai – 4 mln. Lt.

7. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 47 str. nurodyta, kad Lietuvos Respublikai nuosavybės teise priklauso valstybinės reikšmės keliai. Geležinkelio transporto kodekso 5 str. nurodyta, kad viešojo naudojimo geležinkeliai yra Lietuvos Respublikos valstybės nuosavybė. Viešojo naudojimo geležinkeliai neprivatizuojami.

2001–2002 m. ataskaitos ilgalaikio materialaus turto dalyje nėra apskaityti viešojo naudojimo geležinkeliai. Susisiekimo ministerijos duomenimis, viešojo naudojimo geležinkelių vertė, 932 mln. Lt, apskaityta akcinės bendrovės „Lietuvos geležinkeliai“ balanse, kurios akcijos apskaitytos 2001–2002 m. ataskaitoje.

Mūsų nuomone, viešojo naudojimo geležinkeliai turi būti apskaitomi 2001–2002 m. ataskaitos ilgalaikio materialaus turto dalyje kaip valstybės nuosavybė.

8. 2001–2002 m. ataskaitos finansinio turto dalyje ne visas turtas sumažintas reikšmingomis beviltiško turto sumomis. Mūsų nuomone, turėtų būti suformuoti atidėjimai beviltiškam finansiniam turtui. Todėl turtas 2001–2002 m. ataskaitoje atitinkamai turėtų būti sumažintas:

8.1. 2001–2002 m. ataskaitos finansinio turto dalyje nurodytos 2 898 mln. Lt paskolos (iš jų 2 8667 mln. Lt iš Finansų ministerijos teikiamų duomenų). Finansų ministerijos 2003-06-30 apskaičiuoti atidėjimai probleminėms gautinoms paskoloms (ne valstybės įmonių ir įstaigų) yra 683 mln. Lt. Akcinės bendrovės Turto banko duomenimis, iš Finansų ministerijos perduotų administruoti skolų tikimasi išieškoti 700 mln. Lt.

8.2. 2001–2002 m. ataskaitos finansinio turto dalyje akcijos įvertintos nominalia akcijų verte.

Nurodytos ir bankrutuojančių, likviduojamų ir veiklos nevykdančių įmonių turimos akcijos. Pavyzdžiui, iš valstybės įmonės Valstybės turto fondo 710 įmonių akcijų (1 172 mln. Lt) 369 įmonės yra bankrutuojančios, likviduojamos ar nevykdo veiklos (178 mln. Lt). Mūsų nuomone, šių įmonių akcijos neturi praktiškai jokios ekonominės vertės. Todėl jų vertė neturėtų būti įtraukiama į ataskaitą.

8.3. 2001–2002 m. ataskaitos finansinio turto dalyje nurodyto valstybės įmonės Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcijos kreditorinės pretenzijos, 40 mln. Lt, bankrutavusiems ir likviduojamiems bankams. Įmonė nėra suformavusi atidėjimų šioms abejotinoms gautinoms sumoms. Mūsų nuomone, tokie atidėjimai turėtų būti suformuoti. Todėl turtas 2001–2002 m. ataskaitoje atitinkamai turėtų būti sumažintas.

8.4. 2001–2002 m. ataskaitos finansinio turto dalyje nurodyta mokestinė nepriemoka 1 571 mln. Lt. Atidėjimai abejotinoms išieškoti mokestinėms nepriemokoms nėra suformuoti. Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos skaičiavimais, realiai išieškotina mokestinė nepriemoka (administruojama Valstybinės mokesčių inspekcijos) sudaro tik apie 3 proc. Mūsų nuomone, atidėjimai beviltiškai mokestinei nepriemokai turėtų būti suformuoti. Todėl turtas 2001–2002 m. ataskaitoje atitinkamai turėtų būti sumažintas.

8.5. 2001–2002 m. ataskaitoje nurodytas valstybės institucijų, įstaigų ir organizacijų nurašytas nemokių debitorių įsiskolinimas. Tačiau nenurodytos Finansų ministerijos ir valstybės įmonių beviltiškos skolos.

Mūsų nuomone, beviltiškos skolos neturi būti nurodomos 2001–2002 m. ataskaitoje. Jos gali būti papildomai atskleidžiamos 2001–2002 m. ataskaitos aiškinamajame rašte.

9. 2001–2002 m. ataskaitos turto dalyje valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės atsargos (593 mln. Lt) yra apskaitomos įsigijimo verte ir neformuojami atidėjimai branduoliniam kurui, kuris liks nepanaudotas reaktoriuose jų eksploatavimo nutraukimo metu. Audito įmonės, atlikusios valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės auditą, nuomone, valstybės įmonė Ignalinos atominė elektrinė turėtų pasirinkti metodiką, skirtą atidėjimams naudingo branduolinio kuro, kuris liks nepanaudotas reaktoriuose jų eksploatavimo nutraukimo metu, vertei formuoti ir pagal juos formuoti atidėjimus tokiam kurui. Jei būtų atliktas atitinkamas koregavimas, apskaitytas įmonės turtas (taip pat ir nurodytas 2001–2002 m. ataskaitoje) turėtų būti sumažintas.

10. 2001–2002 m. ataskaitos turto dalyje valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės ilgalaikio materialaus turto (1 424 mln. Lt) nusidėvėjimo skaičiavimui daugeliu atveju nustatyti naudingo tarnavimo laikotarpiai viršija šio turto planuojamą eksploatavimo laikotarpį. Dėl šios priežasties ilgalaikio materialaus turto likutinė vertė yra padidinta. Audito įmonės, atlikusios valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės auditą, nuomone, ilgalaikio materialaus turto nusidėvėjimas turėtų būti skaičiuojamas atsižvelgiant į šio turto planuojamą naudingo tarnavimo laikotarpį ir 2002-12-31 įmonės turtas (taip pat ir nurodytas 2001–2002 m. ataskaitoje) turėtų būti atitinkamai sumažintas papildomai priskaičiuota nusidėvėjimo suma.

11. 2001–2002 m. ataskaitoje turto dalyje valstybės institucijų, įstaigų ir organizacijų pinigų banke skaičius – 2 437 mln. Lt – paimtas iš Lietuvos banko mėnesinių pinigų apžvalgos. Tačiau pagal Statistikos departamentui pateiktus duomenis (kurių pagrindu sudaryta 2001–2002 m. ataskaita) valstybės institucijų, įstaigų ir organizacijų pinigų banke yra 2 317 mln. Lt.

12. Statistikos departamentas nurodė, kad valstybės institucijų, įstaigų ir organizacijų duomenys apie vertybinius popierius ir paskolas konsoliduoti.

Tačiau nekonsoliduoti visi kiti finansinio turto ir įsipareigojimų straipsniai bei visas finansinis turtas ir įsipareigojimai tarp valstybės įmonių ir valstybės institucijų, įstaigų ir organizacijų.

Mūsų manymu, tarpusavio įsiskolinimai turėtų būti konsoliduoti (eliminuoti), kad būtų parodyta tikra ir teisinga valstybės finansinė būklė (analogija – Europos Bendrijų pajamų ir išlaidų sąskaitos ir balansas).

Nacionalinių ir regioninių sąskaitų rodiklių skaičiavimams ESA 95 (European System of Accounts) metodika leidžia pasirinkti alternatyvą: konsoliduoti arba nekonsoliduoti. Tačiau nekonsolidavimo prielaida yra ta, kad tiek turtas, tiek įsipareigojimai įvertinami pagal tuos pačius principus. Bazinis vertinimas yra rinkos vertė. Tačiau 2001–2002 m. ataskaitoje finansinis turtas įvertintas ne rinkos verte.

13. 2001–2002 m. ataskaitos turto dalyje lentelėje Valstybinis žemės fondas nurodytas valstybei priklausantis žemės plotas. Tačiau 2001–2002 m. ataskaitos įsipareigojimų dalyje nepateikti duomenys apie žemę, į kurią dar neatkurta nuosavybė. Nacionalinės žemės tarnybos prie ŽŪM duomenimis, nuosavybės teisės dar neatkurtos į

0,65 mln. ha (iš jų dėl 0,1 mln. ha pretendentai dar yra nepateikę nuosavybės teises bei giminytės ryši su turėtos žemės savininku patvirtinančių dokumentų). Tai sudaro 17 proc. valstybinio žemės fondo.

Mūsų nuomone, 2001–2002 m. ataskaitos įsipareigojimų dalyje turėtų būti nurodyta valstybės gražintinos savininkams (paveldėtojams) žemės kiekis.

14. 2001–2002 m. ataskaitoje neįvertintos Ignalinos atominės elektrinės uždarymo sąnaudos. Valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės finansinės atskaitomybės paaiškinamajame rašte nurodyta, kad 2002 m. gegužės mėn. parengtame derybų su Europos Sąjunga dokumente pateiktas techninio elektrinės išmontavimo sąnaudų įvertinimas 2002–2020 m., apimantis pasiruošimą Ignalinos atominės elektrinės eksploatacijos nutraukimui, pirmojo ir antrojo reaktoriaus galutinį sustabdymą bei radioaktyvių saugyklų eksploatavimą, sudarė 3 066 mln. Lt. 2003 m. kovo mėn. užsienio ekspertai sąnaudas įvertino 4 685 mln. Lt. Audito įmonė, atlikusi įmonės balanso auditą, auditoriaus išvadoje nurodė, kad negalėjo pritaikyti jokių praktinių audito procedūrų, kurios būtų leidusios nustatyti tikslią sumą koregavimo, kuris darytų įtaką įmonės turtui ir įsipareigojimams.

Pažymime, kad į 2001–2002 m. ataskaitą neįtraukus įsipareigojimų, 2001–2002 m. ataskaitos turto dalyje nurodyta 497 mln. Lt, valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės gautina suma atominės elektrinės uždarymui (*iš valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės eksploataavimo nutraukimo fondo – 16 mln. ir iš Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko – 481 mln. Lt*).

Koreguojant valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės turtą ir įsipareigojimus, turėtų būti koreguojama ir 2001–2002 m. ataskaita.

15. 2001–2002 m. ataskaitoje nėra įvertintas ir apskaitytas atidėjimas Ignalinos atominės elektrinės nebaigto statyti trečiojo energijos bloko išmontavimo sąnaudoms. Audito įmonės, atlikusios valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės auditą, nuomone, valstybės įmonė Ignalinos atominė elektrinė turėtų įvertinti planuojamas trečiojo energijos bloko išmontavimo sąnaudas ir suformuoti joms atidėjimus. Jei būtų atliktas atitinkamas koregavimas, apskaityti įmonės įsipareigojimai (taip pat ir nurodyti 2001–2002 m. ataskaitoje) turėtų būti padidinti.

16. Kaip aprašyta 2001–2002 m. ataskaitos aiškinamajame rašte, į valstybės įsipareigojimus yra įtraukta tik pridėtinės vertės mokesčio permoka, nes nėra patikimų duomenų apie kitų mokesčių permoką. Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos duomenimis, mokesčių (be pridėtinės vertės mokesčio), mokamų į valstybės biudžetą, permoka 2002-12-31 buvo 29 mln. Lt. Šis skaičius labai skiriasi nuo Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos pateiktų duomenų apie 2001-12-31 permoką. Mes negalėjome pritaikyti jokių praktinių audito procedūrų, kurios būtų leidusios nustatyti tikslią sumą, kuri didintų valstybės įsipareigojimus.

17. 2001–2002 m. ataskaitos turto dalyje nurodytas 330 mln. Lt valstybės įmonės Indėlių ir investicijų draudimas turtas. Tačiau ataskaitos įsipareigojimų dalyje nenurodyti įsipareigojimų ir reikalavimų padengimo 298 mln. Lt atidėjimai (įmonės administruojami fondai). Mūsų nuomone, 2001–2002 m. ataskaitoje greta įsipareigojimų dalies turi būti nurodyti 298 mln. Lt atidėjimai.

18. 2001–2002 m. ataskaitos išsipareigojimų dalyje nurodyti išsipareigojimai daugiausiai surinkti iš įstaigų ir įmonių finansinių ataskaitų balansų bei Finansų ministerijos pateiktos informacijos apie tiesioginę valstybės skolą.

Į 2001–2002 m. ataskaitos išsipareigojimų dalį (ir aiškinamąjį raštą) neįtraukti nebalansiniai (galimi) išsipareigojimai. Mūsų manymu, nebalansiniai išsipareigojimai turėtų būti įtraukti į 2001–2002 m. ataskaitą (aiškinamąjį raštą), kad būtų parodyta tikra ir teisinga valstybės finansinė būklė.

Šiuo metu nėra bendro registro, kuriame būtų apskaityti visi valstybės nebalansiniai (galimi) išsipareigojimai. Pateikiame kai kuriuos iš jų:

18.1. 2002 m. valstybės skolos ataskaitoje nurodyta 1 795,1 mln. Lt valstybės netiesioginės skolos (valstybės garantijos). Atsižvelgiant į tai, kad dalis sumos yra beviltiška ir todėl ją padengs valstybė, mūsų nuomone, 2001–2002 m. ataskaitoje turi būti nuodyta tikėtina suma, kurią teks sumokėti valstybei, tai yra atidėjimus probleminėms paskoloms su valstybės garantija. Finansų ministerijos 2003-06-30 apskaičiuoti atidėjimai probleminėms paskoloms (ne valstybės įmonių ir įstaigų) su valstybės garantija yra 251,5 mln. Lt.

18.2. 2001–2002 m. ataskaitoje ir aiškinamajame rašte nėra nurodyti valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės nebalansiniai (galimi) išsipareigojimai, kurie galėtų atsirasti dėl padarytos žalos avarijos atominėje elektrinėje atveju. Pagal Branduolinės energetikos įstatymą maksimalus įmonės materialinės atsakomybės dydis yra apribotas minimalia atsakomybės suma, numatyta Vienos konvencijoje dėl civilinės atsakomybės už branduolinę žalą. Nustatyta minimali atsakomybės suma yra 300 mln. SST (1 342 mln. Lt).

19. Nagrinėjant valstybinės žemės apskaitos teisingumo ir žemės naudojimo valstybinės kontrolės klausimus (audituoti Panevėžio, Klaipėdos, Trakų rajonų ir Kauno, Klaipėdos ir Panevėžio miestų žemėtvarkos skyriai) nustatyti Žemės fondo valstybinės apskaitos trūkumai (Valstybės kontrolės 2003-02-08 Lietuvos Respublikos žemės fondo valstybinės apskaitos teisingumo ir žemės naudojimo valstybinės kontrolės vertinimo teminių tikrinimų apibendrinimas).

Žemės fondo valstybinei apskaitai pateikiami duomenys yra netikslūs, nepagrindžiami tvarkomaisiais dokumentais, tiksliai nenurodytas laisvosios valstybinės žemės fondas, neatlikti valstybinės žemės ir laisvosios valstybinės žemės fondo žemėvaldų ir žemėnaudų kontūrų plotų skaičiavimo atnaujinimo darbai.

Žemės ūkio ministerija, Valstybinė žemėtvarkos ir geodezijos tarnyba neužtikrino, kad būtų tinkamai apskaitytos privačios ir valstybinės nuosavybės žemėnaudos (t. y. valstybės turtas).

Valstybės kontrolieriaus pavaduotojas

Viktoras Švedas

Valstybės ataskaitų ir pajamų audito
departamento direktorius

Arūnas Juozulynas

1 PRIEDAS

REKOMENDACIJOS

1. Dėl Ataskaitos

Šiuo metu greta ataskaitos apie valstybei nuosavybės teise priklausantį turtą rengiama valstybės biudžeto įvykdymo apyskaita bei valstybės skolos ataskaita.

Valstybės kontrolei pasiūlius ir Seimo Biudžeto ir finansų komitetui pritarus, vadovaudamasi Seimo 2002-10-31 plenarinio posėdžio protokoliniu nutarimo Nr. 28(304) 1 p., Finansų ministerija 2003-08-21 patvirtino Valstybės konsoliduotos finansinės atskaitomybės rengimo strategiją ir Strategijos veiksmų ir priemonių planą 2003–2006 metams. Pagal jį iki 2006 m. II ketv. planuojama parengti valstybės sektoriaus konsoliduotą finansinę atskaitomybę.

Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą, Europos Sąjungos institucijoms bus rengiami Nacionalinių ir regioninių sąskaitų rodikliai pagal Europos Tarybos reglamentą Nr. 2223/96, kuris numato naudoti ESA 95 (European System of Accounts) metodiką.

Seimui ir Vyriausybei siūlome:

1.1. Įvertinti Ataskaitos sąsajas su rekomendacijų 1 punkto 2 ir 3 pastraipose nurodytomis ataskaitomis (kuo Ataskaita turėtų skirtis nuo 2 ir 3 pastraipose nurodytų ataskaitų ir pan.).

1.2. Atidėti Ataskaitos pateikimo Seimui terminą iki gruodžio 1 d. (t. y. Seimui Ataskaita būtų pateikiama kartu su Valstybės kontrolės išvada).

1.3. Pradėjus rengti rekomendacijų 2 punkto 2 (Finansų ministerija planuoja 2006 m. II ketv.) pastraipoje nurodytą valstybės sektoriaus konsoliduotą finansinę atskaitomybę, įvertinti Ataskaitos būtinybę. Ar nebūtų racionaliau ją inkorporuoti į valstybės sektoriaus konsoliduotą finansinę atskaitomybę.

2. Dėl Ataskaitoje pateikiamų duomenų

Statistikos departamentui siūlome:

2.1. Ataskaitoje atskleisti apskaitos politiką, kurios pagrindu sudaryta Ataskaita.

2.2. Eliminuoti valdžios ir valdymo institucijų, įstaigų ir organizacijų, valstybės mokslo ir studijų institucijų ir valstybės įmonių tarpusavio išsiskolinimus arba juos atskleisti atskirai.

2.3. Finansinį turtą įvertinti be beviltiško finansinio turto arba šį beviltišką finansinį turtą atskleisti atskirai.

2.4. Atskirai nurodyti nebalansinius (galimus) įsipareigojimus.

2.5. Nurodyti valdžios ir valdymo institucijas, įstaigas ir organizacijas, valstybės mokslo ir studijų institucijas ir valstybės įmones, valdančias (administruojančias) didžiausią valstybės turto ir įsipareigojimų dalį.

2.6. Kiek galima (atsižvelgiant į racionalios apskaitos principo išlaikymą), taikyti vienodus duomenų atskleidimo ir įvertinimo principus subjektams, bent jau vienos grupės viduje (valstybės įmonėms ir valstybės institucijoms, įstaigoms, organizacijoms).

2.7. Ataskaitoje ir jos aiškinamajame rašte aiškiai atskirti valstybės įsipareigojimų ribas valstybės įmonių ir institucijų, įstaigų bei organizacijų atžvilgiu (žr. išvadų 1 punktą).

2.8. Plačiau paaiškinti valstybės institucijų, įstaigų ir organizacijų, valstybės mokslo ir studijų institucijų teikiamų statistinių ataskaitų apie valstybės turtą 5600 eil. pildymą (duomenų perkėlimą iš išlaidų sąmatų vykdymo balansų 23 eil. (nepanaudotos lėšos specialiosioms programoms vykdyti, kurias galima naudoti kitais biudžetiniais metais), 9 ir 50 eil. (pavedimų lėšos), 51 eil. (deponentai) bei paskolų grupavimą tarp 5600 eil. ir 5660 eil.

3. Dėl duomenų surinkimo Ataskaitai sudaryti

Statistikos departamentui:

3.1. Valstybės valdžios ir valdymo institucijos, įstaigos ir organizacijos, valstybės mokslo ir studijų institucijos, valstybės įmonės ir savivaldybės savo valstybės turto ataskaitą pateikia Statistikos departamentui iki kovo 10 d. Iki kovo 10 d. nei Valstybės kontrolė, nei valstybės įmonių auditoriai nebūna baigę finansinių atskaitomybių audito (valstybės įmonės nebūna paprastai paruošę ir finansinių atskaitomybių).

Siūlome duomenis rinkti birželio mėnesį, kai visų subjektų finansinės atskaitomybės paruoštos ir audituotos.

3.2. Kiekviena valdžios ir valdymo institucija, įstaiga ir organizacija, valstybės mokslo ir studijų institucija pateikia Statistikos departamentui savo duomenis (kurie sudaromi iš finansinės atskaitomybės). Tuo tarpu atsiskaitydami Finansų ministerijai už biudžeto vykdymą, asignavimų valdytojai Finansų ministerijai teikia suvestines finansines atskaitomybes, kurios apima ir asignavimų valdytojų ir pavaldžių įstaigų duomenis.

Siūlome įvertinti, ar būtų racionaliau duomenis rinkti ne iš visų valdžios ir valdymo institucijų, įstaigų ir organizacijų, o iš asignavimų valdytojų (kurie savo ruožtu duomenis apibendrintų iš pavaldžių įstaigų).

3.3. Kaip aprašyta Valstybės kontrolės išvadoje dėl 2001–2002 metų ataskaitos, Statistikos departamentas duomenis Ataskaitai renka daugiausia iš valstybės valdžios ir valdymo institucijų, įstaigų ir organizacijų, valstybės mokslo ir studijų institucijų, valstybės įmonių balansų. Tačiau reikšmingi duomenys apie turtą ir įsipareigojimus pateikiame ne tik balanse, bet ir kitose finansinės atskaitomybės formose bei paaiškinamajame rašte ir auditoriaus išvadose (ataskaitose). Dalis informacijos iš viso nėra registruojama valstybės valdžios ir valdymo institucijų, įstaigų ir organizacijų, valstybės mokslo ir studijų institucijų, valstybės įmonių finansinėse atskaitomybėse.

Siūlome duomenis rinkti ne tik iš balanso, bet ir kitų reikalingų duomenų šaltinių, o esant reikalui prašyti papildomos informacijos.

2 PRIEDAS

2001–2002 m. ATASKAITOS SUDARYMAS

1. Seimas 2003 m. gegužės 13 d. nutarimu Nr. IX-1552 pasiūlė Vyriausybei parengti ir patvirtinti ataskaitos rengimo tvarką. Joje turi būti nustatyti ataskaitos rengimo, konsolidavimo, turto vertinimo principai, ataskaitos forma, atitinkanti Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatyme patvirtintą valstybės turto sandarą, tarptautinius apskaitos standartus bei valstybės turto valdymo reikalavimus. **Ši tvarka būtų taikoma rengiant 2003 m. ataskaitą. Šiuo metu ji nėra parengta.**

2. Šiuo metu ataskaitos apie valstybei nuosavybės teise priklausantį turtą rengimą reglamentuoja Vyriausybės 2001-10-17 nutarimas Nr. 1226 „Dėl valstybei ir savivaldybėms nuosavybės teise priklausančio turto ataskaitos rengimo ir teikimo tvarkos“, Vyriausybės 2002-09-10 nutarimu Nr. 1429 patvirtinta Turto apskaitos tvarka ataskaitai apie Valstybei arba savivaldybei nuosavybės teise priklausantį turtą rengti bei Statistikos departamento generalinio direktoriaus 2002-12-10 įsakymas Nr. 245 „Dėl valstybės ir savivaldybės turto metinių statistinių ataskaitų patvirtinimo“. **Šiais teisės aktais nustatyta tvarka neatitinka 1 punkte nurodytų principų: konsolidavimo, turto vertinimo ir ataskaitos formos, atitinkančių tarptautinės apskaitos standartus.**

3. Pagal 2 punkte paminėtas tvarkas ir Statistikos departamento atsakingus darbuotojus, rengusius 2001–2002 m. ataskaitą, pagrindiniai 2001–2002 m. ataskaitos rengimo principai yra šie:

a) Į 2001–2002 m. ataskaitą įtrauktas turtas ir išsipareigojimai:

1) iš valstybės įmonių pateiktų duomenų, iš kurių sudaromi šių įmonių balansai (kurie sudaryti pagal valstybės įmonėms taikomus principus) (netraukiama informacija iš kitų finansinės atskaitomybės formų ir auditoriaus išvados),

2) iš valstybės institucijų, įstaigų ir organizacijų išlaidų sąmatų vykdymo balansų formų (kurie sudaryti pagal biudžetinėms įstaigoms taikomus principus, kurie nėra tapatūs valstybės įmonėms taikomiems principams) (netraukiama informacija iš kitų finansinės atskaitomybės formų ir auditoriaus išvados),

3) iš Lietuvos banko, Valstybinio socialinio draudimo fondo balansų,

4) iš Finansų, Žemės ūkio, Ūkio ir Užsienio reikalų ministerijos duomenų, neįtrauktų į šių įstaigų finansines atskaitomybes,

5) iš savivaldybių duomenų,

6) iš Lietuvos geologijos tarnybos prie Aplinkos ministerijos duomenų (gamtiniai ištekliai).

b) Valstybės institucijų, įstaigų ir organizacijų pinigai banke (duomenys paimti iš Lietuvos banko mėnesinės pinigų apžvalgos).

c) a punkte nurodyti duomenys sudedami. Tarpusavio išsiskolinimai nekonsoliduojami, išskyrus Finansų ministerijos apskaitomą (*ne Finansų ministerijos finansinėje atskaitomybėje*) finansinį turtą ir išsipareigojimus valstybės institucijų, įstaigų ir organizacijų atžvilgiu.

3 PRIEDAS

Valstybės ataskaitų (valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitos, ataskaitos apie valstybei nuosavybės teise priklausantį turtą) bei Valstybės kontrolės išvadų dėl šių ataskaitų svarstymo metu Seimo komitetuose kai kurie Seimo nariai išreiškė pageidavimą, kad ataskaitoje apie valstybei nuosavybės teise priklausantį turtą būtų pateikta platesnė duomenų apie valstybės turtą analizė. Atsižvelgdami į tai, pateikiame, mūsų nuomone, svarbesnių duomenų analizę.

2001–2002 METŲ VALSTYBĖS TURTO ATASKAITŲ ANALIZĖ

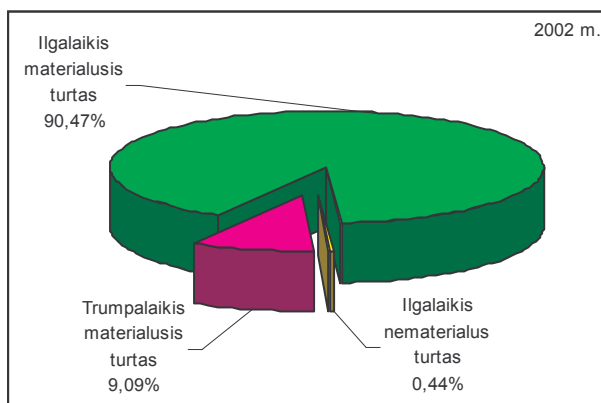
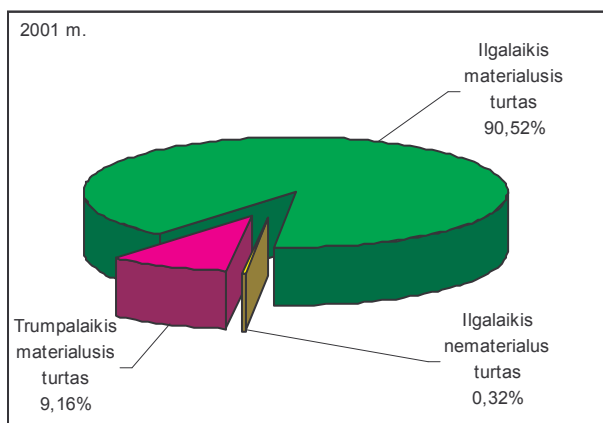
Dokumentas sudarytas Statistikos departamento parengtų **neaudituo**tų 2001 ir 2001–2002 m. ataskaitų apie valstybei nuosavybės teise priklausantį turtą duomenų pagrindu.

Statistikos departamentas ataskaitas apie valstybei nuosavybės teise priklausantį turtą rengia ir teikia nuo 2002 metų (2002 metais pateikta pirmą ataskaitą apie 2001 m. valstybei nuosavybės teise priklausantį turtą).

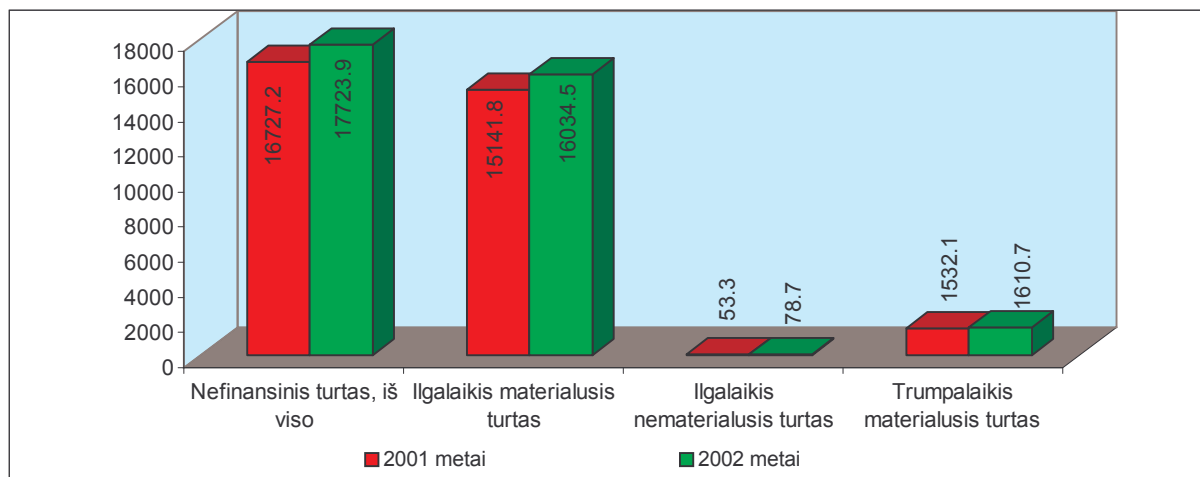
1. Nefinansinis turtas (išskyrus turtą, kuris nevertintas vertine išraiška, struktūra ir pokyčiai 2001–2002 m.).

Tiek vertine, tiek santykinė išraiška per 2001–2002 m. valstybei nuosavybės teise priklausantis turtas kito nežymiai. 2002 m. nefinansinis turtas sudarė 17 723,9 mln. Lt. Palygti su 2001 m. jis padidėjo 996,7 mln. Lt, arba 5,9 proc (2 pav.). Bendroje nefinansinio turto apimtyje ilgalaikis materialusis turtas tiek 2001 m., tiek ir 2002 m. sudarė 90,5 proc. viso nefinansinio turto (1 pav.).

1 pav. Nefinansinio turto struktūra 2001–2002 m. procentais

2 pav. Nefinansinio turto kitimo 2001–2002 m. dinamika, mln. Lt

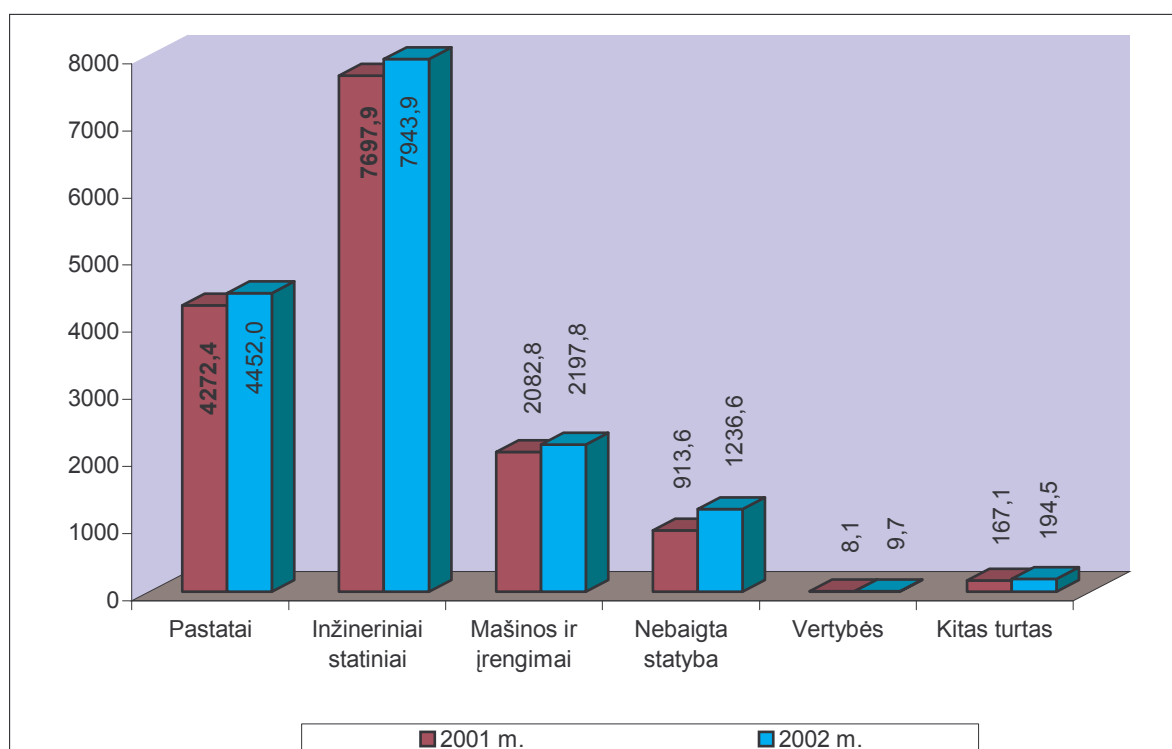

Ilgalaikis materialusis turtas, atskirų jo sudedamųjų kitimo 2001–2002 m. dinamika (mln. Lt)

Vertinant ilgalaikio materialiojo turto kitimą (3 pav.) nustatyta, kad augant ilgalaikio materialiojo turto vertei, kinta jo atskirų sudedamųjų lyginamasis kiekis bendroje vertėje.

Per 2002 m. sąlyginai sumažėjo pastatų, inžinerinių statinių bei mašinų ir įrengimų, o padidėjo nebaigtos statybos lyginamasis kiekis bendrajame materialiajame turte.

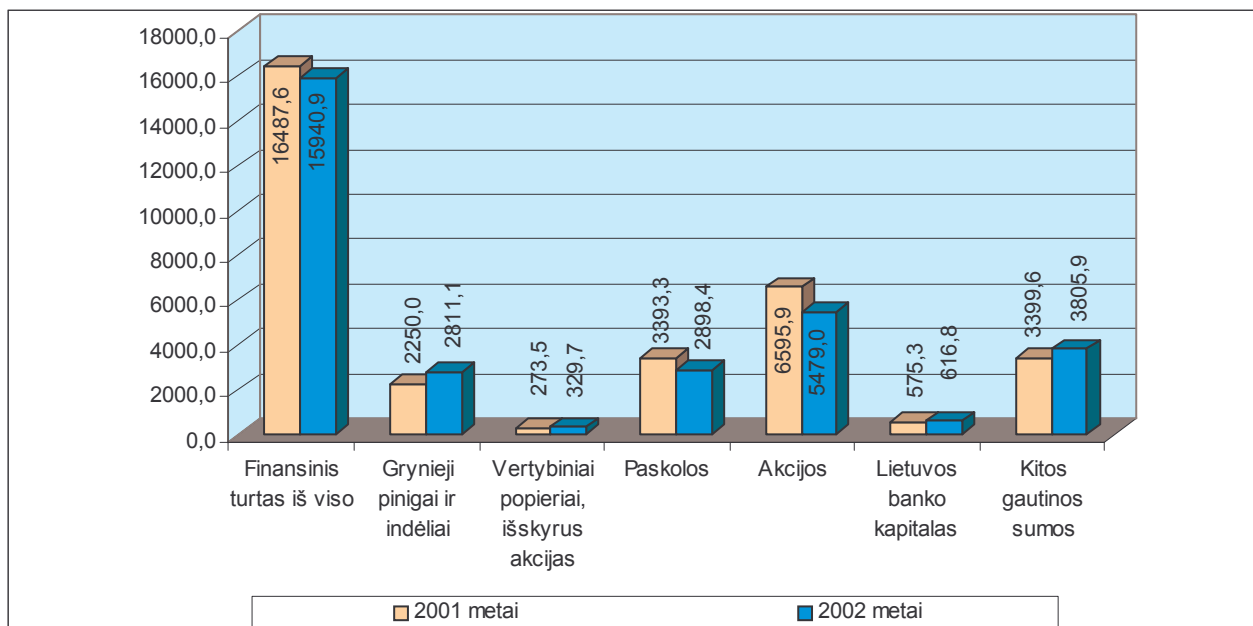
3 pav. Ilgalaikio materialaus turto kitimo 2001–2002 m. dinamika, mln. Lt

2. Finansinis turtas (struktūra ir pokyčiai 2001–2002 m.)

Palygti su 2001 m., valstybės finansinis turtas (iš viso) 2002 m. sumažėjo 546,4 mln. Lt, arba 3,3 proc. Daugiausia sumažėjo finansinio turto rodikliai „Paskolos“ (14,6 proc.) ir „Akcijos“ (16,9 proc.), kiti rodikliai nežymiai padidėjo (4 pav.).

4 pav. Finansinio turto kitimo 2001–2002 m. dinamika, mln. Lt

Pastaba. Kaip jau minėta, palyginamieji rodikliai sudaryti remiantis Statistikos departamento parengtų neaudituočių ataskaitų duomenų pagrindu. Neaudituos 2001–2002 m. ataskaitos turto dalyje nenurodytos Ūkio ministerijos turimos 258 mln. Lt akcijos bei Finansų ministerijos turimos 17 mln. Lt UAB „Būsto paskolų draudimas“ akcijos ir 5,3 mln. Lt Lietuvos centrinės kreditų unijos pajus.

Įvertinus ir minėtą neįtrauktą į apskaitą turtą, finansinis turtas sumažėtų tik 266,1 mln. Lt, o atitinkamai „Akcijos“ sudarytų 5 759,3 mln. Lt.

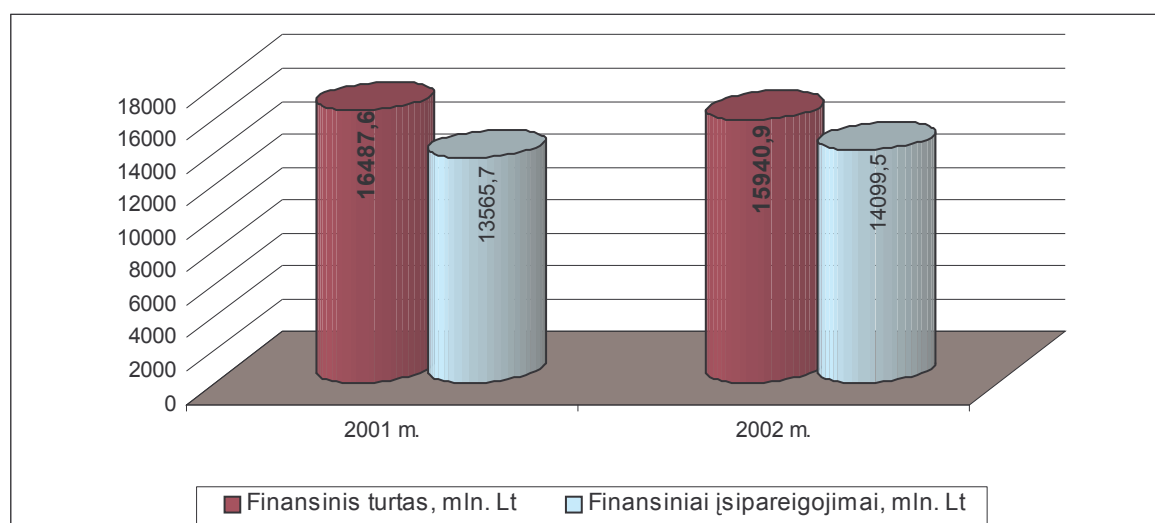
3. Finansinio turto ir finansinių įsipareigojimų kitimo 2001–2002 m. dinamika (mln. Lt)

Finansiniais įsipareigojimais šios informacijos atveju yra laikomas valstybės įmonių bei valstybės institucijų, įstaigų ir organizacijų apskaitomi finansiniai įsipareigojimai: vertybiniai popieriai (išskyrus akcijas), paskolos bei kitos mokėtinos sumos.

Per 2002 m. pakito santykis tarp finansinio turto ir finansinių įsipareigojimų. Finansinis turtas per 2002 m. sumažėjo iš viso 546,4 mln. Lt (3,3 proc.), o finansiniai įsipareigojimai per tą patį laikotarpį padidėjo 533,8 mln. Lt, arba 3,9 proc..

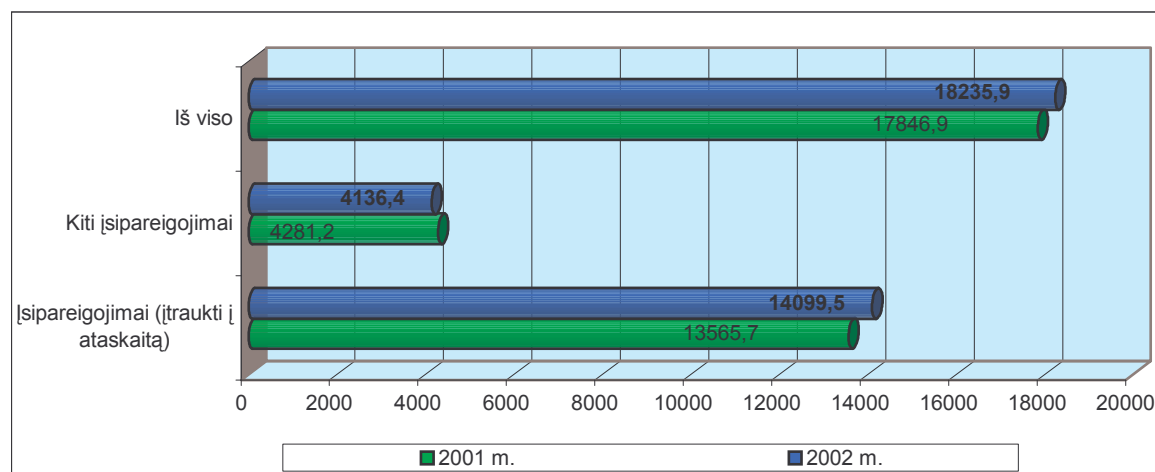
Įvertinus ir minėtą neįtrauktą į apskaitą turtą (akcijas), finansinis turtas sumažėtų tik 266,1 mln. Lt, arba 1,4 proc.

5 pav. Finansinio turto ir įsipareigojimų kitimo 2001–2002 metais dinamika, mln. Lt

Be valstybės institucijų, įstaigų ir organizacijų finansinių įsipareigojimų, paminėtini ir kiti valstybės finansiniai įsipareigojimai. Statistikos departamento parengtoje ataskaitoje šie įsipareigojimai sudarė atitinkamai: 2001 m. – 4 281,2 mln. Lt, 2002 m. – 4 136,4 mln. Lt. Įvertinus kitus, pateiktus Statistikos departamento parengtoje 2001–2002 m. ataskaitoje apie valstybei nuosavybės teise priklausantį turta, valstybės finansinius įsipareigojimus, finansiniai įsipareigojimai sudarytų apie 18 235,9 mln. Lt (6 pav.).

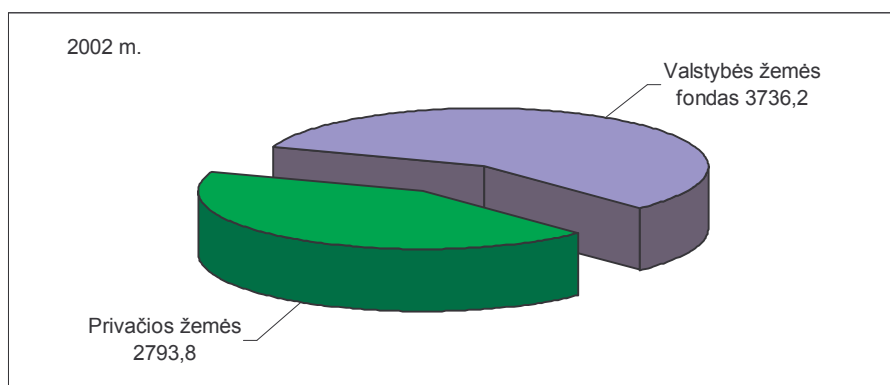
6 pav. Įsipareigojimų (kartu su kitais valstybės įsipareigojimais) kitimas 2001–2002 metais, mln. Lt

5. Valstybinio žemės fondo pokyčių 2001–2002 m. dinamika (tūkst. ha)

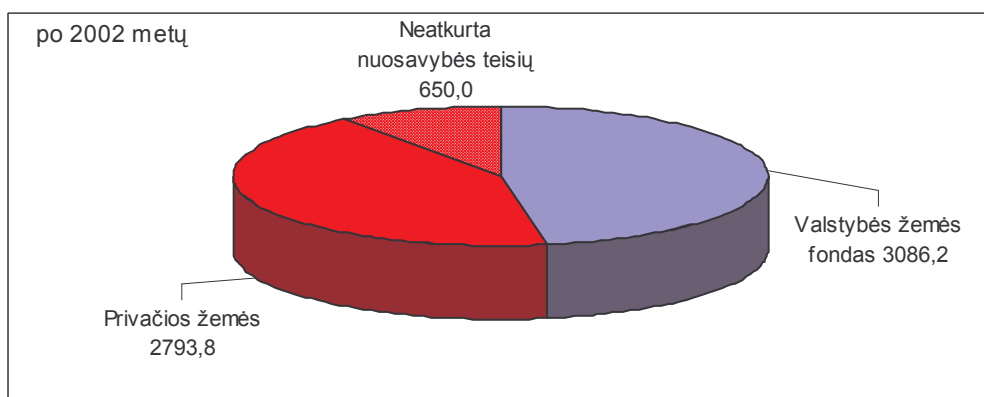
Valstybinis žemės fondas mažėja. Per 2002 m. valstybinis žemės fondas sumažėjo 256,6 tūkst. ha, arba 6,4 proc. ir metų gale sudarė 3 736,2 tūkst. ha. (7 pav.).

7 pav. Žemės fondo struktūra, tūkst.ha.

Įvertinus, kad nuosavybės teisės dar neatkurtos į 650 tūkst. ha (arba į 15,5 proc. nuo likusio ploto), vėlesniais metais valstybinis žemės fondas turėtų sudaryti apie 3 086,2 tūkst. ha, arba 47,3 proc. žemės fondo (8 pav.).

8 pav. Žemės fondo struktūra, įvertinus dar neatkurtas nuosavybės teises į žemę, tūkst.ha.

6. Kiti valstybės turto valdymo ir disponavimo juo palyginamieji rodikliai

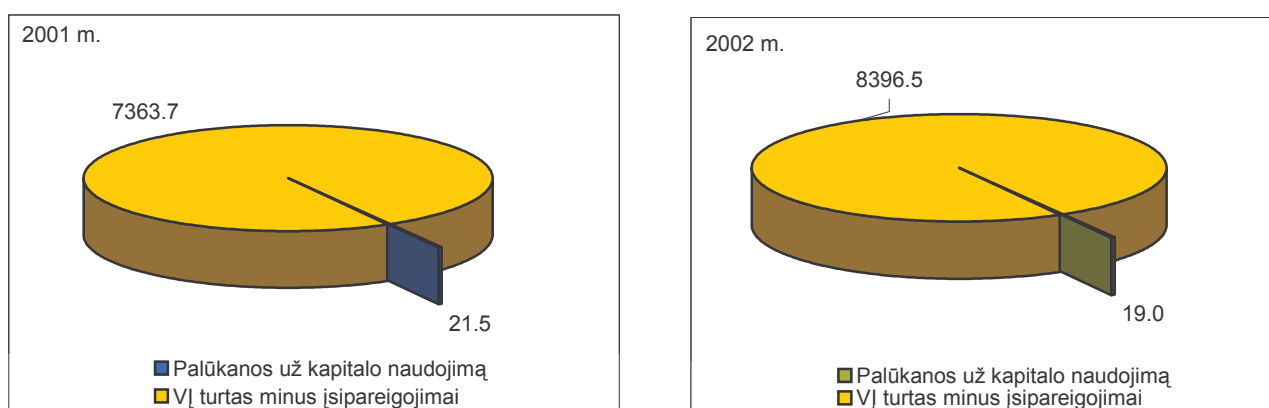
1. Palūkanų už kapitalo naudojimą santykinis palyginimas.

Valstybės įmonių turtas per 2002 m. padidėjo 1 032,8 mln. Lt, arba 14 proc. Valstybės įmonių išsipareigojimai per tą patį laikotarpį sumažėjo 82,6 mln. Lt.

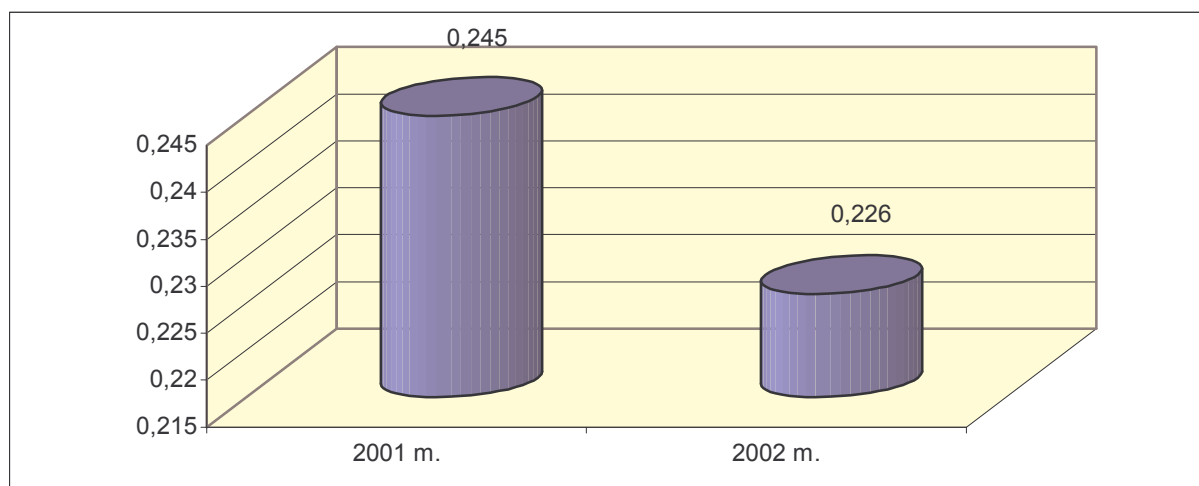
Didėjant valstybės įmonių turtui, palūkanos už kapitalo naudojimą pastaruoju metu turi tendenciją mažėti. Per 2001 m. buvo gauta 21,54 mln. Lt palūkanų, per 2002 m. – 19,0 mln. Lt (9 pav.). Per 2003 m. 9 mėn. gauta 13,3 mln. Lt.

Vertinant valstybės įmonių turto, atėmus išsipareigojimus, santykį su sumokėtomis palūkanomis už kapitalo naudojimą nustatyta, kad 2002 m. turto, atėmus išsipareigojimus, santykis su palūkanomis mažėja: už 1 mln. Lt turto, atėmus išsipareigojimus, dydį buvo sumokėta 2 260,1 Lt palūkanų, arba 7,8 proc. mažiau, nei 2001 m. (2 451,9 Lt) (10 pav.).

9 pav. Valstybės įmonių kapitalo ir palūkanų už kapitalo naudojimą kitimas, mln. Lt

10 pav. Valstybės įmonių grynojo turto gražos (palūkanų nuo kapitalo) kitimas 2001-2002 metais (procentais)

2. Valstybei priklausančių akcijų ir dividendų už jas santykinis palyginimas.

Valstybei priklausančių akcijų vertė per 2002 m. sumažėjo 1 116,9 mln. Lt (nuo 6 595,9 mln. Lt iki 5 479,0 mln. Lt¹), arba 16,9 proc. Kaip nurodyta aukščiau, Statistikos departamentas į ataskaitą neįtraukė 280,3 mln. Lt akcijų. Todėl valstybei priklausančių akcijų vertė 2002 m. turėtų sudaryti 5759,3 mln. Lt.

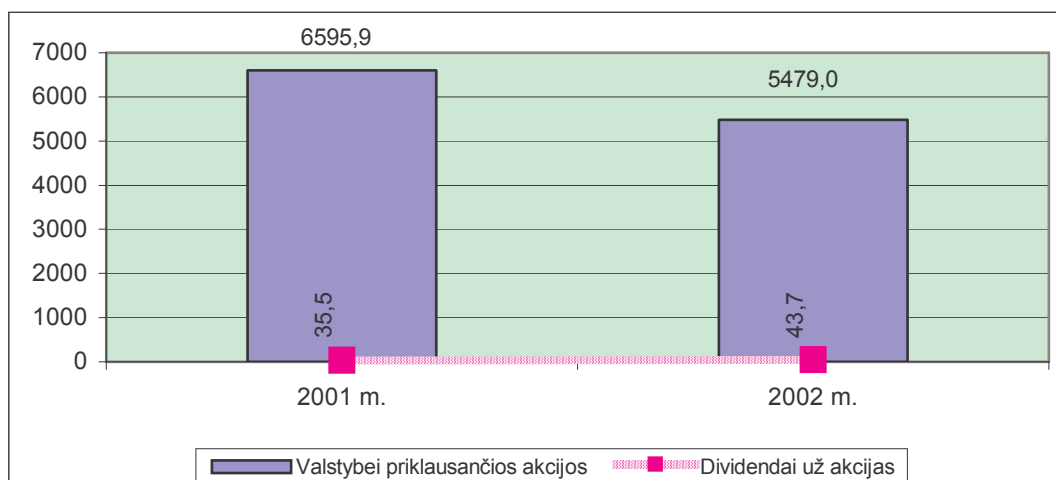
Vertinant valstybės biudžeto vykdymo apyskaitas nustatyta, kad per 2002 m. dividendai už akcijas padidėjo 8,3 mln. Lt, arba 23,3 proc. (atitinkamai: 2001 m. gauta 35,5 mln. Lt, o 2002 m. – 43,7 mln. Lt dividendų). Tai daugiausiai paaiškinama pagerėjusiais akcinių bendrovių, kuriose valstybė turi akcijų, ekonominius rodikliais (11 pav.).

Dividendų augimo tempai išsilaikė ir 2003 m. Per 2003 m. 9 mėn. valstybė jau gavo 87,1 mln. Lt dividendų. Vertinant valstybei priklausančių akcijų pelningumą nustatyta, kad, nors valstybei priklausančių akcijų vertė per 2002 m. sumažėjo, tačiau dėl pagerėjusių akcinių bendrovių ekonominių rodiklių akcijų pelningumas išaugo nuo 5 382,1 Lt iki 7 975,9 Lt už 1 mln. Lt valstybei priklausančių akcijų (12 pav.).

¹ Pastaba. Palyginamieji rodikliai sudaryti remiantis Statistikos departamento parengtų ataskaitų duomenų pagrindu. Tačiau 2001-2002 m. ataskaitos turto dalyje nenurodytos Ūkio ministerijos turimos 258 mln. Lt akcijos bei Finansų ministerijos turimos 17 mln. Lt UAB „Būsto paskolų draudimas“ akcijos ir 5,3 mln. Lt Lietuvos centrinės kreditų unijos pajus.

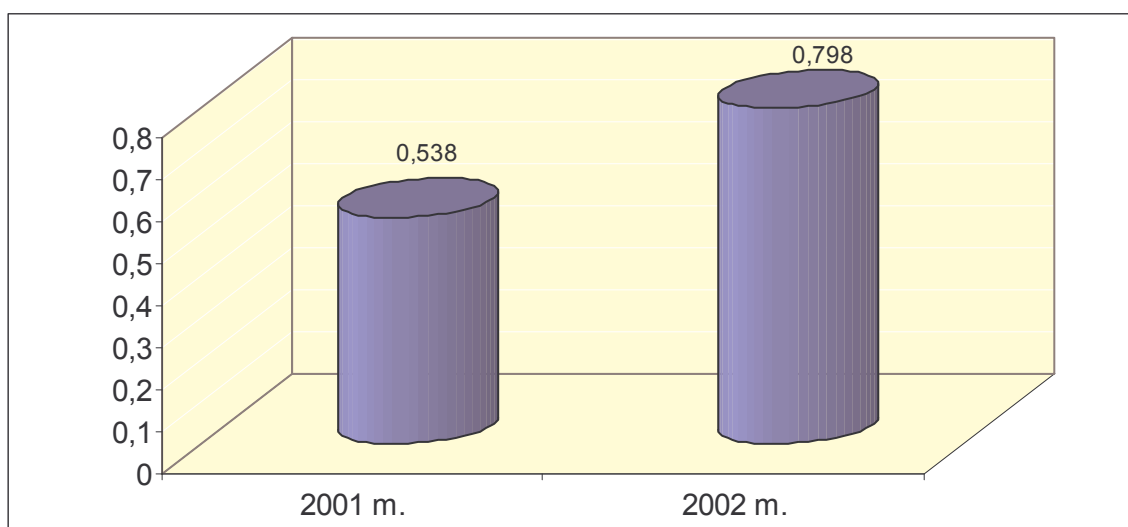
Įvertinus ir minėtą neįtrauktą į apskaitą turtą, finansinis turtas „Akcijos“ sudarytų 5759,3 mln. Lt.

**11 pav. Valstybei priklausančių akcijų ir dividendų už jas kitimas
2001–2002 metais, mln. Lt**

Pastaba. Statistikos departamento parengtoje ataskaitoje nurodyta valstybei priklausančių akcijų vertė. Valstybės kontrolės nuomone akcijų vertė 2002 m. turėtų sudaryti 5759,3 mln. Lt.

12 pav. Valstybei priklausančių akcijų pelningumo kitimas 2001-2002 metais (procentais)

Įvertinus ir neapskaitytas 280,3 mln. Lt vertės akcijas, valstybei priklausančių akcijų pelningumas sudarytų 7587,7 Lt už 1 mln. Lt akcijų.

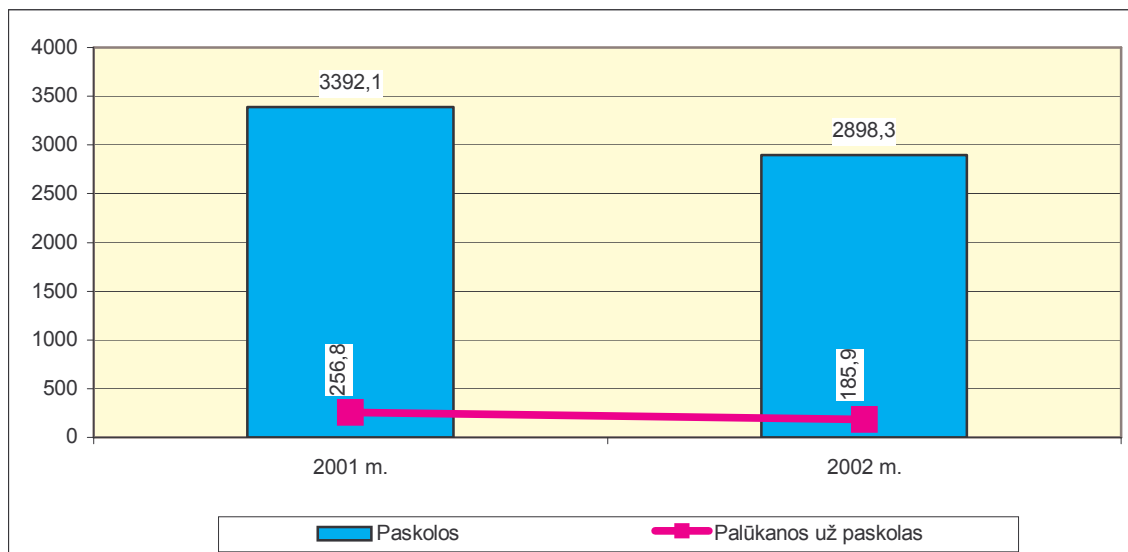
3. Pajamų už valstybinio turto privatizavimą (pajamos, gautos už akcijas) palyginimas.

Per 2002 m. už valstybei priklausančias akcijas į Privatizavimo fondą gauta 264,4 mln. Lt (per 2001 m. buvo gauta 483,7 mln. Lt).

4. Paskolų ir palūkanų už paskolas santykinis palyginimas.

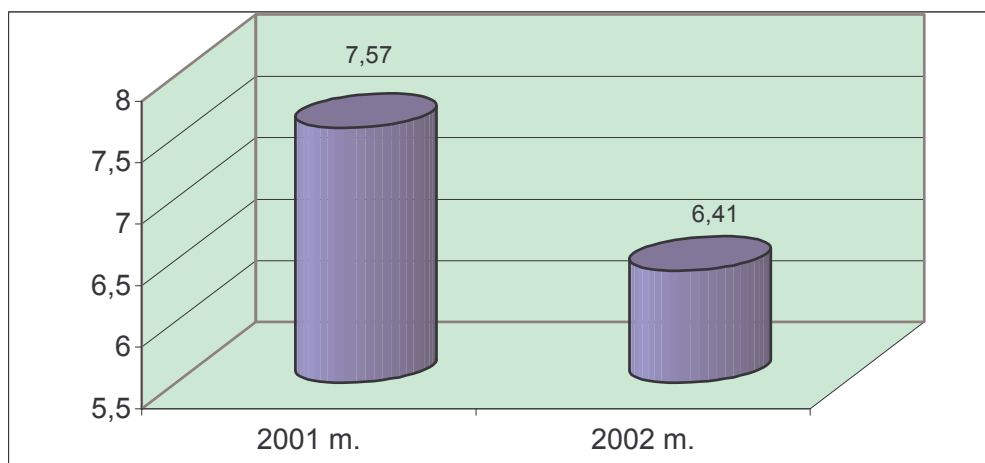
Per pastaruosius metus mažėjo valstybės finansinis turtas „Paskolos“ (nuo 3 392,1 mln. Lt 2001 m. iki 2 898,3 mln. Lt 2002 m.) bei gautos į valstybės biudžetą pajamos už palūkanas (2001 m. gauta 256,8 mln. Lt, 2002 m. – 185,9 mln. Lt palūkanų). Palygti – 2000 m. į valstybės biudžetą gauta 277,8 mln. Lt palūkanų už paskolas (13 pav.).

13 pav. Paskolų ir palūkanų už paskolas kitimas 2001–2002 m., mln. Lt

Vidutiniškai už 1 mln. Lt paskolų 2002 m. į valstybės biudžetą buvo gauta 64,1 tūkst. Lt palūkanų, arba 15,3 proc. mažiau nei 2001 m. (75,7 tūkst. Lt) (14 pav.).

14 pav. Gauta palūkanų (procentais nuo paskolų)

4 PRIEDAS

Valstybės ataskaitų (valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitos, ataskaitos apie valstybei nuosavybės teise priklausantį turtą) bei Valstybės kontrolės išvadų dėl šių ataskaitų svarstymo metu Seimo komitetuose kai kurie Seimo nariai išreiškė pageidavimą, kad ataskaitoje apie valstybei nuosavybės teise priklausantį turtą būtų pateikta išsamesnė informacija apie valstybės turto panaudojimą. Atsižvelgdami į tai, pridedame Valstybės kontrolės atliktų auditų (susijusių su valstybės turto naudojimo efektyvumu, ekonomiškumu ir rezultatyvumu) rezultatų apibendrinimą. *(Pastaba: dalis šios informacijos Seimui pateikta kartu ir su kitomis Valstybės kontrolės išvadamis ir ataskaitomis).*

VALSTYBĖS TURTO VALDYMAS IR NAUDOJIMAS

PLANAS

VIDAUS KONTROLĖS BŪKLĖS VERTINIMAS	2
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS FONDO VALSTYBINĖS APSKAITOS TEISINGUMO IR ŽEMĖS NAUDOJIMO VALSTYBINĖS KONTROLĖS VERTINIMO REZULTATŲ	6
DĖL LIETUVOS TECHNINIO SPORTO DRAUGIJOS TURTO VALDYMO	7
DĖL VALSTYBĖS ĮMONĖS VALSTYBĖS TURTO FONDO VALDYMO TOBULINIMO	8
DĖL AB „LIETUVOS AVIALINIJOS“ VALSTYBĖS TURTO ATSTOVAVIMO IR VEIKLOS REZULTATŲ VERTINIMO	9
DĖL SKOLOS VALSTYBEI	9
VALSTYBĖS INSTITUCIJŲ VYKDYTŲ PROGRAMŲ VERTINIMAS TAUPUMO, REZULTATYVUMO IR EFEKTYVUMO POŽIŪRIU:	12
PROGRAMOS „APLINKOS APSAUGOS RĖMIMAS“ VERTINIMAS	12
PROGRAMOS „VISUOMENĖS RENGIMASIS GINTI VALSTYBĖ“ VERTINIMAS	12
PROGRAMOS „VALDOVŲ RŪMŲ ATSTATYMAS“ VERTINIMAS	13
PROGRAMOS „NEDARBO MAŽINIMAS“ VERTINIMAS	14
„POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ BEI JŲ ŠEIMOS NARIŲ SUGRĮŽIMO Į LIETUVĄ“ PROGRAMOS VERTINIMAS	14
PROGRAMOS „KELIŲ PRIEŽIŪRA IR PLĖTRA“ VERTINIMAS	15
PROGRAMOS „VAIKŲ IR JAUNIMO UGDYMO SI ŪŽTIKRINIMAS“ VERTINIMAS	16
BENDROJO LAVINIMO MOKYKLŲ FINANSAVIMO REFORMOS VERTINIMAS	17
PROGRAMOS „BAUSMIŲ VYKDYMO SISTEMOS VEIKLOS ŪŽTIKRINIMAS“	19
SPECIALIOSIOS PROGRAMOS „EKSPORTO PLĖTROS IR SKATINIMO STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMAS“ VERTINIMAS	20
PROGRAMOS „VIEŠOJO SAUGUMO IR VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO POLITIKOS FORMAVIMAS, ĮGYVENDINIMO KOORDINAVIMAS IR KONTROLĖ“ VERTINIMAS	21
PROGRAMOS „KAIMO RĖMIMAS“ VERTINIMAS	22

Valstybinių auditų rezultatų (susijusių su valstybės turtu) apibendrinimas

Valstybė viešuosiuose santykiuose veikia per kitus viešuosius juridinius asmenis. Tačiau pastebėta, kad valstybės institucijoms siekiant organizacijos tikslų ir užtikrinant išmintingą valstybės lėšų ir turto naudojimą trūksta bendro valstybinio požiūrio – siekti bendrų valstybės tikslų.

Valstybės interesus ginant tik per vienos valstybės institucijos tikslų prizmę nėra visiškai užtikrinama valstybės, kaip juridinio asmens, finansinių interesų apsauga.

Valstybės institucijos, siekdamos organizacijos tikslų, turėtų skirti daugiau dėmesio rūpestingam elgesiui su valstybės turtu ir užtikrinti, kad valstybės turtas būtų valdomas ir naudojamas taip pat atidžiai ir rūpestingai, kaip elgtųsi „šeimininkas“.

Valstybės institucijų vadovai turėtų užtikrinti pakankamą bendradarbiavimą tarp institucijų, kad būtų išnaudojamos visos priemonės bendram valstybiniam interesui ginti, ir skatinti kiekvieną valstybės tarnautoją elgtis su valstybės turtu, įsipareigojimais ir reikalavimais taip pat atidžiai ir rūpestingai, kaip su savo asmeniniu turtu, įsipareigojimais ir reikalavimais.

Valstybės kontrolė, vykdydama konstitucinę pareigą – prižiūrėti ar teisėtai valdomas ir naudojamas valstybės turtas, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės, Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymų nuostatomis dėl valstybės turto apskaitos, valdymo ir disponavimo juo kontrolės, atlieka valstybinius auditus. Jų metu be kitų nagrinėjame klausimus, susijusius su valstybei nuosavybės teise priklausančio turto apskaita, valdymu ir disponavimu juo. Nustatėme valstybei nuosavybės teise priklausančio turto apskaitos, valdymo ir disponavimo juo trūkumų.

Lietuvos Respublikos Seimo Biudžeto ir finansų komitetas, įvertinęs Valstybės kontrolės Išvadoje dėl 2002 metų valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitos pateiktus pasiūlymus, išvadoje dėl Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos 2002 metų valstybės biudžeto įvykdymo apyskaitos“ Lietuvos Respublikos Vyriausybei pasiūlė „Skirti didesnę dėmesį valstybės institucijų bendradarbiavimui valstybės finansinių interesų srityje, siekiant, kad reikalinga informacija būtų keičiamasi laiku, o valstybės institucijų organizacijos tikslai būtų nustatomi ir vykdomi siekiant užtikrinti ne tik žinybinius interesus, bet ir valstybės, kaip savarankiško juridinio asmens, finansinius interesus“.

VIDAUS KONTROLĖS BŪKLĖS VERTINIMAS

Efektyvaus valstybės biudžeto lėšų naudojimo, valstybės turto valdymo, disponavimo juo garantas – pakankama vidaus kontrolė. Vidaus kontrolę sudaro ne tik finansinė kontrolė, bet ir kitos kontrolės priemonės, kurias taiko ir už kurias atsako valstybės institucijos ar įstaigos vadovybė. Tik kiekvienos valstybės institucijos ar įstaigos veiksmingas valdymas gali užtikrinti Seimą, kad valstybės turtas valdomas bei juo disponuojama efektyviai. Seimas, suvokdamas išmintingo operacijų su valstybės lėšomis ir turtu valdymo reikšmę ir naudą, 2002 m. gruodžio mėnesį priėmė Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymą Nr. IX-1253.

Visų suinteresuotų šalių pareiga užtikrinti, kad šio įstatymo įgyvendinimas vyktų kuo greičiau ir sklandžiau ir viešųjų juridinių asmenų vadovai galėtų reguliariai įvertinti ir koreguoti kontrolės priemonių tinkamumą ir veiksmingumą.

Siekdama turėti tam tikrą atskaitos tašką ir galimybę ateityje vertinti vidaus kontrolės pažangą, Valstybės kontrolė 2003 m. pirmajame ketvirtyje vertino valstybinio sektoriaus subjektų vidaus kontrolės būklę ir pateikė savo išvadas. Vertinimo tikslas – pagilinti vadovų suvokimą apie kontrolės aplinką ir padėti suprasti rizikos vertinimo ir valdymo reikšmę siekiant valstybės institucijos ar įstaigos tikslų ir užtikrinant išmintingą ir racionalų ne tik valstybės lėšų, bet ir turto naudojimą bei suteikti Seimui ir valstybiniam sektoriui daugiau žinių ir strateginės perspektyvos. Audito ataskaita parengta vykdant Valstybės kontrolės įstatymo reikalavimą „prižiūrėti, ar teisėtai ir efektyviai valdomas ir naudojamas valstybės turtas“. Pirmą kartą Lietuvoje šio audito metu buvo vertinama vidaus kontrolės aplinka valstybiniame sektoriuje apskritai, o ne atskirame ūkio subjekte.

Ataskaitoje pateiktas bendras vidaus kontrolės būklės, susiklosčiusios 2003 m. pirmajame ketvirtyje valstybinime sektoriuje, vaizdas, t. y. situacija netrukus po to, kai Seimas priėmė Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymą, taigi anksčiau nei naujasis įstatymas galėjo duoti apčiuopiamų rezultatų. Ataskaitoje nurodytos sritys, į kurias reikia nedelsiant atkreipti dėmesį, bei sritys, kuriose reikalingi nuoseklūs planai ir veiksmai. Ataskaita – tai kvietimas visoms suinteresuotoms institucijoms konstruktyviai veikti tinkamai įgyvendinant Vidaus audito ir vidaus kontrolės įstatymą.

Vidaus kontrolės būklės vertinimą pateikėme pagal šešias audituojamų subjektų grupes. Įstaigas pagal vadovų supratimą apie vidaus kontrolę ir esamą padėtį vertinome balais ir suskirstėme į tris grupes:

Vertinimas

gerai

Visos organizacijos turėtų per realų laikotarpį pasiekti ir išlaikyti šį lygį bei siekti aukščiausio lygio, įmanomo atsižvelgiant į esamus apribojimus.

tobulintina

Rodo organizacijos pažangą įgyvendinant Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymo nuostatas.

Subjektų vadovai turėtų parengti „gero“ lygio pasiekimo planus ir grafikus.

blogai

Reikalingas skubus vadovybės dėmesys. Organizacijos vidaus kontrolės sistema neatitinka Seimo lūkesčių ir Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymo reikalavimų.

Rekomendacija

– Šiuo metu nė viena grupė dar nepasiekė bendro įvertinimo „gerai“, nors ministerijos ir joms pavaldžios įstaigos prie jo priartėjo.

– Visos subjektų grupės, išskyrus vieną (asignavimų valdytojai), bendrai įvertintos „tobulinimo“ lygiu, tai rodo, kad Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymo įgyvendinimui skiriamas dėmesys. Tačiau visoms grupėms reikia pasiekti „gerą“ įvertinimą, kuris užtikrintų Seimui, kad valstybinio sektoriaus įstaigos ir organizacijos valdomos gerai.

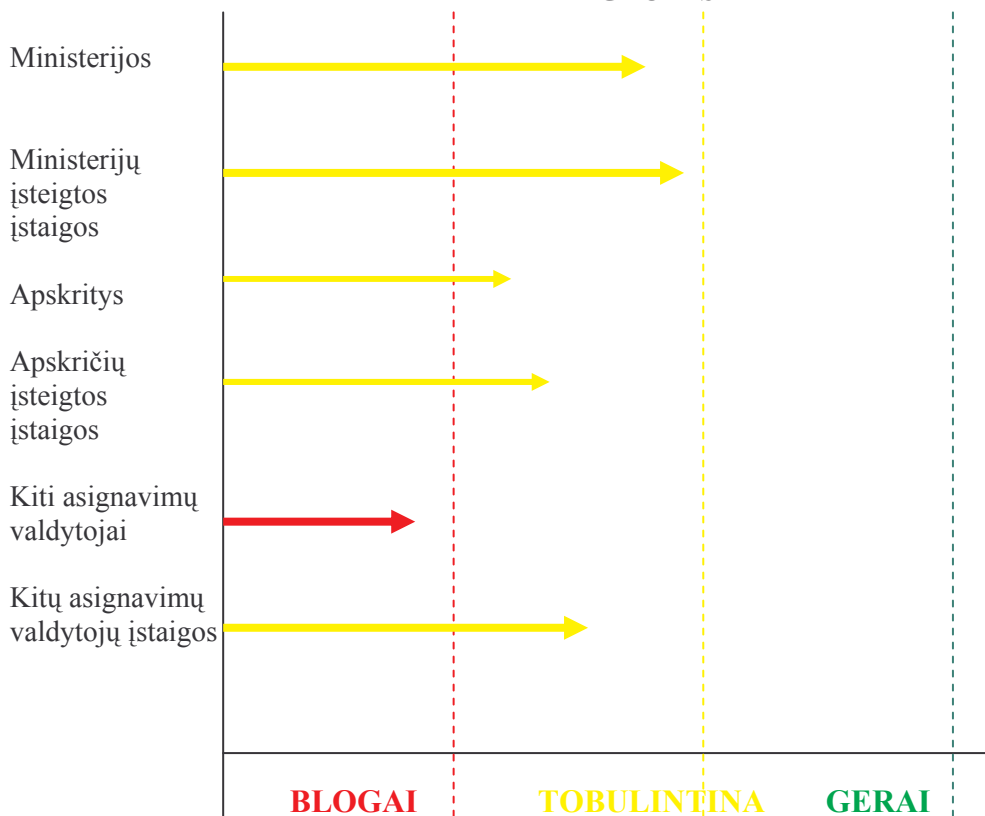
– Nepateisinama, kad kai kurių asignavimų valdytojų vidaus kontrolė įvertinta „blogai“. Tokia padėtis reikalauja skubaus dėmesio. Audito metu nustatytas vidaus kontrolės lygis buvo labai žemas. Tačiau neblogas vidaus kontrolės esmės ir reikšmės suvokimas gali būti kompensuojantis veiksnys, nes audito metu subjektų vadovai įgijo daugiau žinių apie vidaus kontrolę. Todėl turime pagrindo tikėtis, kad netrukus stebėsime žymią vidaus kontrolės pažangą.

– Tos subjektų grupės, kuriose apie vidaus kontrolę žinoma daugiau negu tai pasireiškia praktiškai, turi gerą tobulėjimo potencialą. Norint efektyviai įgyvendinti vidaus kontrolę reikia gerai suvokti sistemą, nes pagrindiniai jos principai turi būti pritaikyti kiekvienai organizacijai atsižvelgiant į jos veiklos pobūdį ir konkrečius rizikos veiksnius. Todėl vidaus kontrolės sistemos suvokimas ir toliau turėtų būti tobulinamas.

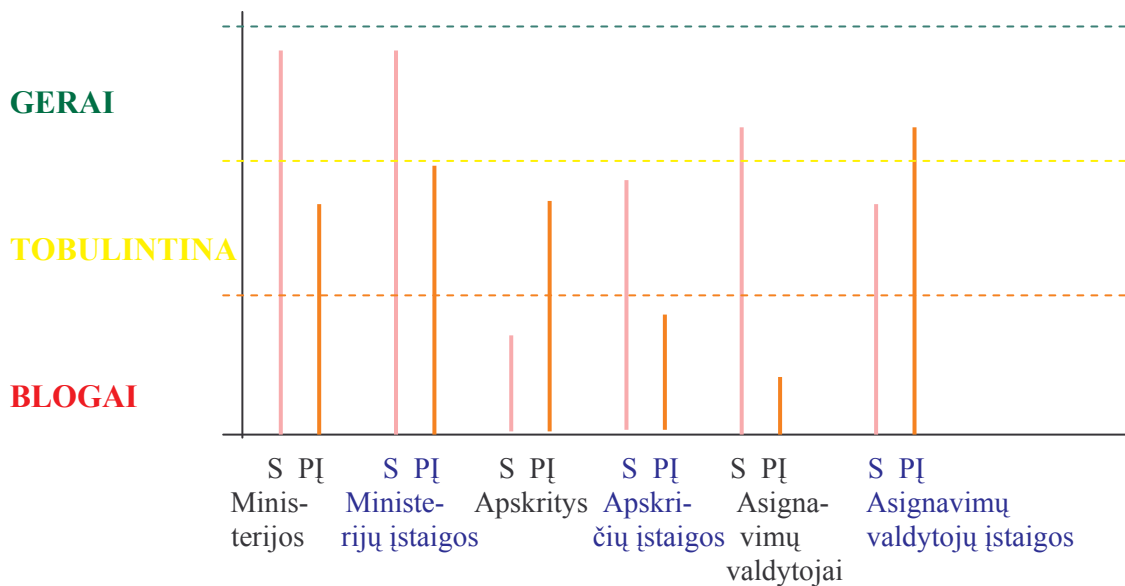
– Anomaliją sudaro apskričių administracijos ir asignavimų valdytojų įsteigtos įstaigos, kuriose realus vidaus kontrolės lygis aukštesnis už vidaus kontrolės suvokimą. Tai verčia abejoti esamos vidaus kontrolės veiksmingumu ir skatinti šias dvi subjektų grupes ateityje keisti vadovybės prioritetus. Planinį auditą atliekantys auditoriai į šiuos klausimus turi atkreipti reikiamą dėmesį ir skatinti šių organizacijų vadovų tobulėjimą.

Taip pat norime pabrėžti tuos dalykus, kurie konkrečiais klausimais būdingi visiems subjektams.

1 diagrama: BENDRO VIDAUS KONTROLĖS LYGIO VERTINIMAS PAGAL SUBJEKTŲ GRUPES²

2 diagrama: VIDAUS KONTROLĖS SUPRATIMO (toliau – S) IR PRAKTINIO ĮGYVENDINIMO (toliau – PĮ) SANTYKIS PAGAL SUBJEKTŲ GRUPES³

² Šaltinis: Valstybės kontrolės atliktas vidaus kontrolės tyrimas.

³ Šaltinis: Valstybės kontrolės atliktas vidaus kontrolės tyrimas.

Šias abi diagramas reikia vertinti kartu. Toliau pateikiame šių diagramų komentarus:

Vadovų žinios apie vidaus kontrolę

Tai ypatingai svarbu kiekvienos organizacijos darbo atmosferai. Vadovai savo organizacijose „duoda toną“ kurdami vidaus kontrolės aplinką ir jai vadovaudami. Jų nuostatos ir veiksmai persmelkia visą organizaciją, darydami įtaką kiekvienam darbuotojui. Todėl ypatingai svarbu, kad vadovai įdiegtų ir palaikytų aukštus standartus.

Vidaus kontrolės vertinimas

Vidaus kontrolės tikslas – padėti organizacijai pasiekti savo tikslus identifikuojant ir valdant rizikos veiksnius bei silpnybes. Vidaus kontrolė turi aktyviai prisitaikyti prie besikeičiančių aplinkybių ir jos veiksmingumas turi būti vertinamas pagal konkrečius kriterijus. Politiniai, ekonominiai, socialiniai ir technologiniai veiksniai nuolat keičiasi, tad ir vidaus kontrolė turi prie jų taikytis – tai, kas kažkada buvo pakankama, pasikeitus aplinkybėms gali pasidaryti netinkama arba neveiksminga.

Vadovų požiūris į vidaus auditą

Vidaus auditas yra unikali vidaus kontrolės forma. Jo paskirtis – padėti ir patarti vadovams, juos informuoti. Tam būtinas vidaus audito objektyvumas, nepriklausomumas, pakankamos apimties, kvalifikacija ir išteklių – visa tai, kas stiprina, o ne silpnina vadovybės pozicijas. Mes sieksime, kad pasitikėjimas vidaus audito darbu augtų, o trukdymus jam audito išvadose ir ataskaitose vertinsime neigiamai.

Vadovų požiūris į etikos kodeksą ir etinės aplinkos užtikrinimą

Atkreipiame dėmesį į tai, kad visos grupės nurodė, jog vadovaujasi (*Valstybės tarnybos*) įstatymu. Tokio požiūrio veiksmingumas mums kelia abejonių, mes manome, kad remiantis įstatymo nuostatomis turėtų būti parengtas ir įdiegtas kiekvienos organizacijos specifiką atitinkantis etikos kodeksas. Tai paskatintų vadovus prisiimti atsakomybę už etiką – esminį kontrolės aplinkos elementą; taip pat glaudžiau susieti etikos reikalavimus su savo organizacijos darbuotojų veikla. Be etinės aplinkos Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymas negali būti sėkmingai įgyvendintas. Be to, etika tiesiogiai susijusi su sukčiavimo ir korupcijos prevencija.

Nors audituojamų subjektų požiūris į etinę aplinką sukėlė mūsų susirūpinimą, tačiau galima konstatuoti, kad audito pabaigoje šis požiūris pagerėjo. Yra tik viena rimtą susirūpinimą kelianti išimtis – apskritys. Manytume, kad šioje srityje reikalingas skubus tyrimas.

Geras biudžeto planavimas ir išlaidos pagal sąmatą

Tai viena iš pagrindinių kasmetinių finansinio audito temų. Auditoriai jai skiria didelį dėmesį ir nedvejodami pareiškė neigiamą nuomonę, jei nebus laikomasi Seimo patvirtintų reikalavimų.

Pakankamas dėmesys pokyčių valdymu

Šiuo metu valstybinis sektorius sparčiai plėtojasi ir keičiasi. Efektyvus šių procesų valdymas ypač svarbus atsižvelgiant į ribotus išteklius. Mums kelia susirūpinimą tai, kad bendras pasirengimo lygis visose grupėse buvo žemesnis negu auditoriai tikėjosi.

Vadovybės požiūris į sukčiavimo ir korupcijos prevenciją

Atsižvelgdami į Seimo ir Vyriausybės skiriamą dėmesį bei stojimo į Europos Sąjungos keliamus reikalavimus, mes nusivylėme audito metu nustatytu bendru lygiu. Tiesa, trečdalis ministerijų įvertintos gerai, tai sveikintina. Tačiau, kita vertus, tai reiškia, kad du trečdaliai šiam klausimui skiria nepakankamą dėmesį. Norėtume atkreipti apskričių viršininkų ir asignavimų valdytojų įsteigtų įstaigų vadovų dėmesį į labai žemą šios veiklos lygį. Į šį klausimą reikia žiūrėti labai rimtai. Tai ypatingai svarbi tema, galinti tiesiogiai daryti

įtaką pasitikėjimui valstybinio sektoriaus vadovais tiek Lietuvoje, tiek ir už jos ribų. Norint užtikrinti bent patenkinamą prevencinės veiklos lygį, būtina išskirti šią sritį kaip ilgalaikį prioritetą.

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS FONDO VALSTYBINĖS APSKAITOS TEISINGUMO IR ŽEMĖS NAUDOJIMO VALSTYBINĖS KONTROLĖS VERTINIMO REZULTATŲ

Nagrinėjant valstybinės žemės apskaitos teisingumo ir žemės naudojimo valstybinės kontrolės klausimus (audituoti Panevėžio, Klaipėdos, Trakų rajonų ir Kauno, Klaipėdos ir Panevėžio miestų žemėtvarkos skyriai) nustatyti Žemės fondo valstybinės apskaitos ir žemės naudojimo valstybinės kontrolės trūkumai (Valstybės kontrolės 2003-02-08 Lietuvos Respublikos žemės fondo valstybinės apskaitos teisingumo ir žemės naudojimo valstybinės kontrolės vertinimo teminių tikrinimų apibendrinimas). Pateikiame pagrindines išvadas ir rekomendacijas.

Išvados dėl Žemės fondo valstybinės apskaitos teisingumo vertinimo

1. Žemės fondo valstybinei apskaitai pateikiami duomenys yra netikslūs, nepagrindžiami tvarkomaisiais dokumentais, tiksliai nenurodytas Laisvosios valstybinės žemės fondas, neatlikti valstybinės žemės ir Laisvosios valstybinės žemės fondo žemėvaldų ir žemėnaudų kontūrų plotų skaičiavimo atnaujinimo darbai.

2. Žemės ūkio ministerija, Valstybinė žemėtvarkos ir geodezijos tarnyba neužtikrino, kad būtų tinkamai apskaitytos privačios ir valstybinės nuosavybės žemėnaudos (t. y. valstybės turtas).

3. Nacionalinės žemės tarnybos duomenimis, nuosavybės teisių į žemę, mišką ir vandens telkinius atkūrimas (žemės reformos žemėtvarkos projektų rengimas) Lietuvos Respublikoje iki šiol vyksta naudojant pasenusią kartografinę medžiagą.

4. Atsakingi už valstybinės žemės fondo duomenų apskaitos organizavimą ir metodinį koordinavimą subjektai – Žemės ūkio ministerija, Valstybinė žemėtvarkos ir geodezijos tarnyba – neužtikrino Laisvosios valstybinės žemės fondo apskaitos duomenų tikslumo.

Išvados dėl žemės naudojimo valstybinės kontrolės vertinimo

1. Žemės naudojimo valstybinė kontrolė vykdoma epizodiškai, gavus informaciją apie pažeidimus, o tokia praktika sąlygoja apskričių žemės tvarkymo departamentų ir miestų bei rajonų žemėtvarkos skyrių darbuotojų neatidumą ir neveiklumą.

2. Dažni atvejai, kai, prieš sudarant žemės sandorius, nevertinamas sandorius pagrindžiančių dokumentų ir teisės aktų atitikimas.

3. Parduodant kelis namų valdų žemės sklypus vienam asmeniui dažnai pažeidžiamos teisės aktų nuostatos – taikyti žemės kainos nuolaidą tik vieno sklypo pardavimui.

4. Valstybinės žemės sklypų nuomos ne aukciono būdu terminai nustatomi neįvertinus nuomojamuose žemės sklypuose esančių statinių būklės, eksploataavimo terminų ir veiklos pobūdžio. Daugiau kaip 94 proc. sudarytų nuomos sutarčių terminai viršija 90 metų ribą.

5. Perduodant neatlygintinai nuosavybėn žemės sklypus, esančius rekreacinėse teritorijose, žemės vertė nustatoma neatsižvelgiant į žemės sklypų patrauklumą poilsiu ir komercinį prestižą.

6. Valstybinės žemės sklypų rekreacijos požiūriu vertingose teritorijose, išnuomojamų ne aukciono būdu, plotai nustatomi neatsižvelgiant į įsigytų statinių eksploatacijai reikalingus žemės plotus.

Rekomendacijos

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

1. Parduodamiems kitos paskirties žemės sklypams, esantiems pajūrio, pamario teritorijose, arti ežerų bei miestų ribų, tikslinga didinti pataisos koeficientus sklypo nuotoliui nuo miesto, miestelio ir rajono savivaldybės bei apskrities centro įvertinti. Taikyti kompleksinį urbanistinį-ekologinį pataisos koeficientą, patikslinus teritorijų suskirstymą zonomis.

2. Tobulinti parduodamų kitos paskirties žemės sklypų ir gražinamų lygiavertiškumo pagrindu žemės ūkio paskirties sklypų, esančių pajūrio, pamario teritorijose, prie ežerų bei arti miestų ribų, žemės vertės skaičiavimą, taikyti kompleksinį pataisos koeficientą teritorijos rekreaciniam-ekologiniam vertingumui nustatyti.

Apskričių viršininkams

1. Sugriežtinti žemės tvarkymo departamentų direktorių asmeninę atsakomybę už žemės naudojimo valstybinę kontrolę.

2. Valstybinę ir valstybės valdomą žemę, ypač Laisvos valstybinės žemės fondą, inventorizuoti, suskirstant inventorizuojamus plotus atskirais sklypais ir šiuos sklypus įregistruoti Nekilnojamojo turto kadastro duomenų registre.

Nekilnojamojo turto kadastro įmonei

Valstybinę ir valstybės valdomą žemę, ypač Laisvos valstybinės žemės fondą, registruoti Nekilnojamojo turto registro duomenų bazėje be (atskiro) užmokesčio.

DĖL LIETUVOS TECHNINIO SPORTO DRAUGIJOS TURTO VALDYMO

Lietuvos techninio sporto draugijoje (buvusi SDAALR) atlikus turto valdymo veiklos auditą (2003-01-30 veiklos audito ataskaita Nr. 2040-19) nustatyta, kad Draugija pagal turto perdavimo ir priėmimo aktus, nustatyta tvarka patvirtintus atsakingų Lietuvos Respublikos ekonomikos ministerijos pareigūnų, perėmė tik dalies buvusios SDAALR organizacijų turtą. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995-06-16 nutarimo Nr. 855 „Dėl buvusios Savanoriškosios draugijos armijai, aviacijai ir laivynui remti turto tolesnio naudojimo“ 1 priede išvardintos 53 buvusios SDAALR organizacijos, kurioms priklausantis turtas turėjo būti perduotas Lietuvos techninio sporto draugijai.

Audito metu nustatyta, kad minėto nutarimo (su vėlesnėmis jo redakcijomis) nuostatos, susijusios su turto perdavimu Lietuvos techninio sporto draugijai pagal panaudos sutartis, nevisiškai įvykdytos, nes iš 53 buvusių SDAALR organizacijų Draugija perėmė tik 31 organizacijos turtą (58 %), panaudos sutartys sudarytos tik dėl 28 buvusios SDAALR organizacijų turto (53 %). Naudodamos buvusios SDAALR turtą, Lietuvos techninio sporto draugija ir jos įsteigtos įmonės nesilaikė su Lietuvos Respublikos ekonomikos ministerija sudarytų panaudos sutarčių sąlygų. Draugija, perėmusi buvusios SDAALR turtą, jo laiku ir tinkamai neperregistravo, neapskaitė dalies buvusio SDAALR turto, o iš Draugijoje esančių dokumentų neįmanoma nustatyti jos valdomo turto dydžio.

Išvados

1. Buvusios SDAALR turtas, perduotas Lietuvos techninio sporto draugijai, jos įsteigtų įmonių naudojamas neefektyviai.

2. Lietuvos techninio sporto draugijos įsteigtos įmonės dirba nuostolingai.

3. Už neatsiskaitymą su Mokesčių inspekcija ir SODRA kai kurioms įmonėms uždėtas turto areštas ir apribota disponavimo turtu teisė.

4. Dalis turto perduota įsiskolinimams padengti.

5. Tik dalį buvusios SDAALR turto, perduoto Lietuvos techninio sporto draugijai, jos įsteigtos įmonės naudoja Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-815 „Dėl buvusios Savanoriškosios draugijos armijai, aviacijai ir laivynui remti turto tolesnio naudojimo“ nustatytoms funkcijoms vykdyti.

6. Lietuvos techninio sporto draugijos už turto nuomą gautos pajamos panaudojamos tik jai išlaikyti, o ne techniniam sportui remti, todėl Draugija nevykdo savo įstatuose nurodytų tikslų ir uždavinių – plėtoti ir koordinuoti techninį sportą.

7. Lietuvos techninio sporto draugija Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-815 „Dėl buvusios Savanoriškosios draugijos armijai, aviacijai ir laivynui remti turto tolimesnio naudojimo“ jai perduotu turtu nesinaudoja ir jo nevaldo – juo faktiškai naudojasi Draugijos įsteigtos įmonės savo reikmėms, nevykdydamos funkcijų, nurodytų Lietuvos Respublikos įstatyme Nr. I-815 „Dėl buvusios Savanoriškosios draugijos armijai, aviacijai ir laivynui remti turto tolimesnio naudojimo“.

DĖL VALSTYBĖS ĮMONĖS VALSTYBĖS TURTO FONDO VALDYMO TOBULINIMO

Valstybės kontrolė 2002 m. valstybės įmonėje Valstybės turto fonde atliko atstovavimo valstybei įgyvendinant jai priklausančių akcijų suteikiamas teises vertinimą, 2003 m. – valdymo veiklos valstybinį auditą (valstybinio audito ataskaitos 2002-12-31 Nr. 2030-11, 2003-03-21 Nr. 2030-15), siekdama įvertinti Turto fondo veiklą atstovaujant valstybės interesams, valdant ir naudojant patikėjimo teise perduotas valstybei nuosavybės teise priklausančias akcijas ir ilgalaikį turtą, Turto fondo vykdomų funkcijų veiksmingumą ir efektyvumą, informacijos teikimo apie privatizavimo procesų skaidrumą, atskaitomybę, suteikiant visuomenei išsamesnio pobūdžio informaciją apie Turto fondo veiklą ir jo rezultatus.

Viena iš Turto fondo funkcijų – atstovauti valstybės interesams valdant, naudojant ir disponuojant patikėjimo teise perduotomis valstybei nuosavybės teise priklausančiomis akcijomis ir ilgalaikiu materialiuoju turtu, Vyriausybės nustatyta tvarka tvarkyti patikėjimo teise perduoto valstybės turto apskaitą.

Auditoriai konstatavo, kad Turto fondas nepakankamą dėmesį skyrė valstybės kontroliuojamų ir nuostolingai dirbančių bendrovių valdymui ir neatliko galiojančiuose teisės aktuose numatytų veiksmų: neinicijavo svarstymų, ar nuostolingai dirbančių bendrovių vadovai tinka užimamoms pareigoms, nedelegavo savo atstovų į nuostolingai dirbančių bendrovių valdybas.

Valstybės kontrolė Turto fondui rekomendavo:

- tobulinti bendrovių valdymą;
- didesnę dėmesį skirti nuostolingai dirbančių bendrovių finansinės būklės duomenų analizei;
- didinti darbuotojų atsakomybę už sprendimų vykdymą.

Audito metu konstatuota, kad apie būtinybę nustatyti Turto fondo patikėjimo teise disponuojamo valstybės turto apskaitos tvarką Valstybės kontrolė Lietuvos Respublikos Vyriausybę informavo ne kartą, tačiau minėto turto apskaitos tvarka nenustatyta. Turto fondas užbalansinėse sąskaitose apskaitė patikėjimo teise disponuojamo valstybės turto vertę – 2 122 mln. Lt 1999-12-31, 1 751 mln. Lt 2000-12-31, 1 507 mln. Lt 2001-12-31, 1 244 mln. Lt 2002-12-31.

Valstybės kontrolė, įvertinusi Turto fondo veiklos perspektyvas, Lietuvos Respublikos Vyriausybei rekomendavo:

1. Reglamentuoti Turto fondui patikėjimo teise perduoto valstybės turto apskaitos tvarką.
2. Svarstyti dalinio Turto fondo struktūros pertvarkymo galimybes, Turto valdymo padalinio funkcijas perduodant tam tikslui įsteigtai institucijai prie Vyriausybės, kuri atstovautų valstybės interesams

valdant, naudojant ir disponuojant jai patikėjimo teise perduotomis valstybei nuosavybės teise priklausančiomis akcijomis ir materialiuoju turto.

3. Spręsti klausimą dėl visų valstybės institucijų valdomų akcinių ir uždarytų akcinių bendrovių valstybei nuosavybės teise priklausančių akcijų, neatsižvelgiant į tai, ar bendrovės įtrauktos į Privatizuojamų objektų sąrašą, perdavimo Turto fondui.

4. Atsižvelgiant į egzistuojančias problemas, susijusias su neskaidria valstybės žemės sklypų tvarkymo politika, svarstyti valstybei nuosavybės teise priklausančių žemės sklypų, esančių po privatizuotais ir privatizuojamais objektais, bei naujų žemės sklypų pardavimo vykdymo perdavimo tikslingumą Turto fondui. Minėtų funkcijų perdavimas padėtų suformuoti skaidresnį bendrą žemės privatizavimo administravimą bei efektyvesnę jo kontrolę.

5. Užbaigus svarbių infrastruktūros ar dominuojančių ūkio šakų objektų privatizavimą ir esant teisinėms prielaidoms svarstyti Turto fondo pertvarkymo į biudžetinę įstaigą tikslingumą ir galimybes.

DĖL AB „LIETUVOS AVIALINIJOS“ VALSTYBĖS TURTO ATSTOVAVIMO IR VEIKLOS REZULTATŲ VERTINIMO

Audito metu (2002-10-25 valstybinio audito ataskaita Nr. 2020-05) buvo vertinama vidaus kontrolės sistema, atstovavimas valstybei priklausančioms akcijoms, 2001–2002 m. finansinė atskaitomybė ir finansiniai rodikliai, susiję su veiklos tęstinumu. Nustatyta, kad AB „Lietuvos avialinijos“, vadovaudamasi audito kompanijos „Arthur Andersen“, atlikusios bendrovės metinės finansinės atskaitomybės auditą rekomendacijomis, koregavo atitinkamus finansinės atskaitomybės turto straipsnius – tai buvo įvardinta kaip atidėjimų suformavimas. Tokiu būdu 28 482 tūkst. Lt buvo sumažinta turto vertė, o tai Valstybės kontrolės nuomone, prieštarauja Tarptautiniams apskaitos standartams, Europos sąjungos IV direktyvai ir Lietuvos Respublikos teisės aktams.

Vertindami valstybei priklausančių akcijų atstovavimą, auditoriai padarė išvadą, kad aviakompanijoje nuosavo kapitalo nepakankamumo požymiai atsirado nuo 2001-07-01, tačiau bendrovės valdyba nesiėmė veiksmų nuosavo ir įstatinio kapitalo skirtumo padengimo problemoms spręsti.

Aviakompanijos valdybos, kurioms pirmininkavo Susisiekimo ministerijos atsakingi pareigūnai, svarstydamos ūkinės veiklos rezultatus, netinkamai vykdė valdybos reglamente joms suteiktus įgaliojimus, reikiamo dėmesio neskyrė valdybos priimtų nutarimų vykdymo priežiūrai ir kontrolei.

Valstybės kontrolė rekomendavo:

Valstybės imonei Valstybės turto fondui nedelsiant priimti bendrą suderintą sprendimą dėl AB „Lietuvos avialinijos“ privatizavimo strategijos, siūlyti Lietuvos Respublikos Vyriausybei tvirtinti bendrovės privatizavimo programą.

AB „Lietuvos avialinijos“ ir AB „Aviakompanija Lietuva“ valdyboms:

1. Imtis ryžtingų veiksmų dėl AB „Aviakompanija Lietuva“ veiklos pertvarkymo, siekiant sumažinti veiklos kaštus, pagerinti skolų išieškojimą.
2. Patvirtinti su Akcinių bendrovių įstatymo nuostatomis suderintus valdybos ir administracijos darbo reglamentus.

Lietuvos Respublikos Vyriausybei įpareigoti Finansų ministeriją, kaip apskaitai metodiškai vadovaujančią instituciją, revizuoti ir suderinti teisės aktus, kad būtų aiškiai reglamentuota atidėjimų formavimo finansinė apskaita.

DĖL SKOLOS VALSTYBEI

Valstybės kontrolė, suprasdama valstybinės reikšmės problemų – skolų valstybei susidarymo bei jų išieškojimo svarbą, 2003 m. atliko valstybinius veiklos auditus „Mokestinės nepriemokos išieškojimo

vertinimas“ Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos apskričių valstybinėse mokesčių inspekcijose ir teritorinėse muitinėse.

2003 m. pradžioje skola valstybei buvo reikšminga suma. Bendra mokestinė nepriemoka valstybės biudžetui 2003-01-01 buvo 1 571 mln. Lt. Mokestinė nepriemoka valstybės biudžetui sudarė 18 % 2002 metų valstybės biudžeto įstatymu patvirtintų pajamų.

Susirūpinimą kelia ir tai, kad, Valstybinės mokesčių inspekcijos prie FM skaičiavimais, realiai išieškotina mokestinė nepriemoka 2003-01-01 sudaro 75 mln. Lt (tik apie 3 % bendros mokestinės nepriemokos).

Be to, didelės skolų sumas administruoja ir kitos valstybės institucijos: Valstybinis socialinio draudimo fondas, akcinė bendrovė Turto bankas (2003-01-01 valdė ir administravo per 3 mlrd. Lt finansinių aktyvų, kuriuos išieškojus įplaukos, atskaičius išlaidas, pervedamos į valstybės biudžetą) ir kitos.

Nė viena sistema negali užtikrinti, kad visi mokesčių mokėtojai ar valstybės skolininkai vykdytų savo įsipareigojimus. Tačiau susidarančios skolos reiškia nesurinktas valstybės pajamas, o tai sąlygoja neperduotus asignavimus valstybės funkcijoms įgyvendinti ar didėjančią valstybės išsiskolinimą.

Valstybės kontrolė, siekdama padėti išspręsti problemą, su kuria susiduria valstybė – didelė skola valstybei – nustatant, ar ekonomiškai, efektyviai ir rezultatyviai mokesčių administratoriai ir kitos valstybės institucijos, atsakingos už mokestinių nepriemokų ir kitų skolų valstybei išieškojimą, vykdo pareigas bei naudoja savo išteklius išieškodamos mokestines nepriemokas ir kitas skolas valstybei, 2003 m. atliko veiklos auditą „Mokestinės nepriemokos išieškojimo vertinimas“ Vilniaus, Kauno, Klaipėdos valstybinėse mokesčių inspekcijose ir teritorinėse muitinėse.

Pagrindinis dėmesys buvo sutelktas į šiuos klausimus:

- ar mokesčių mokėtojai skatinami mokėti mokesčius,
- ar valstybės institucijos bendradarbiauja išieškodamos skolas valstybei,
- ar teismų antstolių institucinė reforma padidino skolų valstybei išieškojimo efektyvumą,
- ar mokesčių administratoriai efektyviai naudoja turimas išieškojimo priemones.

Valstybiniai auditoriai padarė išvadą, kad dabar egzistuojanti mokesčių sistema neturi pakankamą ekonominio poveikio priemonių, skatinančių mokesčių mokėtojus savanoriškai mokėti mokesčius. Ribota teisinė atsakomybė (delspinigiai) už mokesčių mokėjimą ne laiku ir delspinigių „amnestijos“ neskatina mokesčių mokėtojų tinkamai ir savanoriškai vykdyti mokestines prievoles. Skolininkai iš esmės neapmoka jų nesumokėtų mokesčių išieškojimo kaštų, kurių valstybė nepatirtų pastariesiems tinkamai vykdančią konstitucinę pareigą. Mokesčių mokėtojai pigiau laukti, kol mokesčių administratorius savarankiškai priverstinai išieškos nesumokėtus mokesčius, nei pačiam dėti pastangas siekiant laiku ar per trumpą laikotarpį sumokėti mokesčius ir delspinigius.

Taip pat auditoriai rekomendavo tobulinti valstybės tarnautojų, išieškojusių sunkiai išieškomas skolas, skatinimo sistemą.

Valstybiniai auditoriai padarė išvadą, kad valstybės institucijų tarpinstitucinis bendradarbiavimas orientuotas į finansinių teisės pažeidimų nustatymą, bet nepakankamas vykdančią mokestinių nepriemokų išieškojimą. Valstybės institucijos turi rasti ir naudoti maksimaliai veiksmingas priemones skoloms išieškoti. Turi būti nustatyta taikytinų išieškojimo priemonių neveiksmingumo rizika bei rasti būdai ir formos šiai rizikai pašalinti arba sumažinti. Viena iš tokių priemonių yra valstybės institucijų tarpusavio bendradarbiavimas. Todėl būtina, kad valstybės institucijos raštiškai identifikuotų bendradarbiavimo ir jo intensyvumo poreikį ir pagal kompetenciją imtųsi priemonių tam poreikiui patenkinti. Kiekviena ekonominės bei finansinės kontrolės ir teisėsaugos institucija turėtų turėti tikslą ne tik nustatyti teisės pažeidimą finansų srityje, bet ir užtikrinti skolų valstybei išieškojimą.

Valstybės institucijos išmoka valstybės skolininkams pinigines lėšas ir nesikeičia informacija su iš skolininko turto išieškojimą vykdančiu viešojo administravimo subjektu. Kiekvienai valstybės institucijai siekiant savo organizacijos tikslų, atskirais atvejais nepaisoma bendravalstybinio finansinio intereso, todėl nukenčia valstybės, kaip savarankiško juridinio asmens, interesai.

Valstybinių auditorių nuomone, tikslingiausia būtų valstybei taikyti vienuose priešpriešinių reikalavimų įskaitymą.

Valstybės kontrolė Vyriausybei (Finansų ministerijai) rekomendavo:

1. Inicijuoti sistemos sukūrimą, kuri užtikrintų skolų valstybei išieškojimą iš valstybės institucijų išmokamų lėšų valstybės skolininkams bei valstybės skolininkų reikalavimo teisių tokias lėšas gauti. Ji remtųsi bendru valstybės skolininkų registru bei informacijos iš valstybės institucijų, išmakančių lėšas, perdavimu valstybės institucijoms, vykdančioms skolų valstybei išieškojimą.

2. Įvertinti, ar būtų tikslinga į kuriamą sistemą įtraukti kitas valstybės institucijas (pavyzdžiui, Valstybinį socialinio draudimo fondą, Žemės ūkio ministeriją (išmokamos subsidijos ir pan.) ir kt.).

Valstybiniai auditoriai pastebėjo, kad Muitinėje garantijomis užtikrintų išpareigojimų (skolų) muitinei išieškojimo sistema (užtikrinanti pagrindinės skolų dalies surinkimą) veikia su nedideliais trūkumais (prižiūrint patikimus ūkio subjektus bei registruojant skolas). Tačiau praktiškai neveikia garantijomis neužtikrintų ir inkaso būdu neišieškotų skolų administravimo sistema

Reikalingas skubus vadovybės dėmesys, nes sistema neatitinka valstybės finansinių interesų. Teritorinės muitinės praktiškai netaiko skolininko turto arešto. Metodinis Muitinės departamento vadovavimas ir pagalba teritorinėms muitinėms turto arešto klausimais yra minimalūs.

Valstybinė mokesčių inspekcija, kaip ir muitinė, pakankamai efektyviai naudoja išieškojimo iš banko sąskaitų priemonę, kai nustato sąskaitas, kuriose vyksta piniginių lėšų judėjimas. Palyginti su muitine, Valstybinėje mokesčių inspekcijoje žymiai geriau veikia turto arešto sistema. Tai geras pagrindas tolesniam tobulėjimui.

Nors įstatymas, numatantis Valstybinės mokesčių inspekcijos teisę mokestinių prievolių užtikrinimui taikyti priverstinę hipoteką ir įkeitimą, priimtas dar 2000-07-18, Valstybinė mokesčių inspekcija nepasiruošė ir nuo 2003-01-01 praktiškai nerealizuoja šios teisės. Neparengtos šios priemonės taikymo procedūros.

Valstybinėje mokesčių inspekcijoje nėra nusistovėjusios vienodos praktikos dėl skolininko sudaromų turto perleidimo sandorių vertinimo vykdant išieškojimą. Neinicijuojamas nesąžiningų skolininkų patraukimas baudžiamajon atsakomybėn.

Reikalingos vadovybės pastangos, kad atskiri bandymai dirbti su skolininkais, tyčia be pagrindo perleidusiais turta, kuris galėjo būti pateiktas išieškojimui, būtų paversti gerai veikiančia sistema. Muitinėje ši sistema neegzistuoja.

Mokesčių administratoriai ne visa apimtimi realizuoja teisę duoti nurodymus mokesčių, kitų įmokų į valstybės (savivaldybės) biudžetą bei valstybės pinigų fondus mokėjimo klausimais. Neduodami nurodymai deklaruotos mokestinės nepriemokos mokėjimo klausimais. Savarankiškos administracinės atsakomybės už mokesčių nemokėjimą (išskyrus fizinių asmenų pajamų mokestį) nėra numatyta, o ATPK 172³ str., susijęs su nurodymais mokesčių mokėjimo klausimais, nenaudojamas ir neveikia.

Reikalingas skubus vadovybės dėmesys sukuriant veikiančią administracinės atsakomybės taikymo skolininkams (jų vadovams) sistemą (esant reikalui keičiant teisės aktus.

VALSTYBĖS INSTITUCIJŲ VYKDYTŲ PROGRAMŲ VERTINIMAS TAUPUMO, REZULTATYVUMO IR EFEKTYVUMO POŽIŪRIU

PROGRAMOS „APLINKOS APSAUGOS RĖMIMAS“ VERTINIMAS (veiklos auditas)

Audituota įstaiga – Aplinkos ministerija.

Įgyvendinant specialiąją aplinkos apsaugos rėmimo programą, siekiama kompensuoti aplinkai padarytą žalą, atkurti ir gausinti gamtos išteklius, rengti ir skleisti aplinkos apsaugos informaciją.

Specialiosios aplinkos apsaugos rėmimo programos (toliau – AAR programa) vertinimo pagrindinės išvados:

AAR programa iš dalies tapati Aplinkos ministerijos patvirtintai „Bendrosios aplinkos politikos formavimo ir įgyvendinimo koordinavimo, įskaitant pasirengimą narystei Europos Sąjungoje“ programai. Abi minėtos programos skirtos tam pačiam Aplinkos ministerijos strateginiam tikslui įgyvendinti.

Galiojantys AAR programos vykdymą reglamentuojantys teisės aktai suteikia galimybę žymią dalį programos lėšų panaudoti finansuojant bendrųjų aplinkos apsaugos reikmių priemones. Tokios priemonės tiesiogiai nedaro įtakos galutiniams programos rezultatams. AAR programos lėšas priemonėms vykdyti 2001-2002 metais skirstė AAR programos lėšų panaudojimo taryba, kuri per audituojamą laikotarpį neanalizavo ir nesvarstė įvykdytų programos priemonių įtakos bendriems programos rezultatams bei šių priemonių efektyvumo.

Aplinkos ministerija 2001–2002 m. neturėjo tinkamos AAR programos vykdymo vidaus kontrolės sistemos, apimančios programos lėšų surinkimo, paskirstymo, panaudojimo ir atskaitomybės funkcijų vykdymo kontrolę. Ministerija 2003 m. parengė ir patvirtino daugelį programos vykdymą reglamentuojančių dokumentų.

AAR programos lėšoms surinkti nesudaromos ir netvirtinamos priemonės (sąmatos) pagal įmokų rūšis. Aplinkos ministerijos pavaldžios institucijos tik iš dalies laikosi aplinkos ministro įsakymu Nr. 91 patvirtintos AAR programos lėšų surinkimo ir kaupimo tvarkos. Ministerija neturi visos informacijos apie programos įplaukas pagal jų rūšis. Tokie duomenys leistų analizuoti lėšų surinkimo pokyčius ir priimti operatyvius valdymo sprendimus.

Aplinkos ministerijoje nustatyti AAR programos vertinimo kriterijai nesuteikia naudingos ir patikimos informacijos. AAR programos nustatytų vertinimo kriterijų apibrėžimams (sąvokoms) nėra paaiškinimų: ką jie parodo, ir kaip duomenys yra surenkami. Aplinkos ministerijoje nėra nustatytos vertinimo kriterijų sudarymo tvarkos, apskaičiavimų metodikos. Dėl šių priežasčių Aplinkos ministerijos vadovybės atsiskaitymo už AAR programos vykdymą ataskaitos tikrumas ir patikimumas kelia abejonių.

Per audituojamąjį laikotarpį Ministerija nebuvo parengusi ir patvirtinusi Prekių, paslaugų ir darbų pirkimo, taikant įprastą komercinę praktiką, taisyklių. Programos lėšų panaudojimo taryba, skirdama lėšas, ne visais atvejais nurodydavo, kad sudarant sutartis būtų vadovaujamaši Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatomis. Taip buvo sudarytos sąlygos valstybės biudžeto lėšas naudoti ne pačiu taupiausiu būdu.

PROGRAMOS „VISUOMENĖS RENGIMASIS GINTI VALSTYBĘ“ VERTINIMAS

Audituota įstaiga – Civilinės saugos departamentas prie KAM

Valstybės kontrolė atliko Krašto apsaugos ministerijos programos „Visuomenės rengimas ginti tėvynę“ priemonės „Koordinuoti civilinės saugos veiklą“ vertinimą (toliau – Programos priemonė).

Programos priemonės tikslas – vykdyti visų institucijų veiksmų koordinavimą įveikiant kilusias ekstremalias situacijas.

Atlikus Programos priemonės vykdymo vertinimą Civilinės saugos departamente (toliau – CSD) pateikiamos pagrindinės vertinimo išvados:

1. Nustatytas Programos priemonės įvykdymo vertinimo kriterijus neatspindi finansuojamos veiklos esmės.
2. Dalį programos priemonei skirtų valstybės biudžeto asignavimų CSD panaudojo neracionaliai.
3. Vykdoma CSD koordinavimo funkcija nėra kokybiška ir nevisiškai tenkina Civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos poreikius.
4. Civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos veiklos koordinavimas nepakankamai reglamentuotas.
5. Civilinės saugos veiklos koordinavimo procesas Civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos ribose nėra tinkamai susistemintas. Išskirtinių ekstremalių įvykių metu civilinės saugos veiklos koordinavimas nepateisino visuomenės lūkesčių laiku sulaukti pagalbos ekstremalių situacijų atveju.

Valstybinio audito rekomendacijos dėl civilinės saugos veiklos koordinavimo proceso tobulinimo pateiktos Vyriausybei.

PROGRAMOS „VALDOVŲ RŪMŲ ATSTATYMAS“ VERTINIMAS (veiklos auditas)

Audituota įstaiga – Kultūros ministerija.

Ataskaita pateikta Seimo Biudžeto ir finansų komitetui 2003-03-14 raštu Nr. S-(2040-1.9.1)-379.

Valdovų rūmų atstatymo programos tikslas – archeologinių, istorinių, mokslinių ir architektūrinių tyrimų pagrindu, vadovaujantis šiuolaikiniais tarptautiniu mastu priimtais paminklotvarkos ir paminkloaugos principais bei nuostatomis, atkurti Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmus.

Kultūros ministerijoje ir valstybės įmonėje Vilniaus pilių direkcijoje (toliau – Direkcija) (*tiesiogiai vykdančioje Valdovų rūmų atstatymo užsakovo funkcijas*) atlikę paminėtos programos veiklos auditą, pateikėme pagrindines išvadas:

1. Valdovų rūmų atkūrimo programos valdymo struktūra gali užtikrinti, kad Programoje numatyti tikslai būtų pasiekti. Kultūros ministerija 2002 metais kai kuriuos Valdovų rūmų atkūrimo organizacinius klausimus (dėl projektavimo darbų eigos) sprendė pavėluotai.

2. Metinė rangos sutartis Nr. 1 pasirašyta neatsižvelgiant į faktiškai 2002 metams skirtus valstybės biudžeto asignavimus, o prie jos pateiktas darbų vykdymo grafikas sudarytas neatsakingai – pagal jį kai kurie statybos darbai numatyti vykdyti nustatyta tvarka neparengus projekto, t. y. nesivadovaujant atitinkamuose statybas reglamentuojančiuose teisės aktuose ir rangos sutartyje išdėstyta nuostata, kad atliktų darbų aktai paruošiami pagal sudarytas ir patvirtintas sąmatas.

3. Direkcija, vykdydama Valdovų rūmų atkūrimo statybos darbų techninę priežiūrą, neužtikrino, kad visi darbai būtų vykdomi pagal nustatyta tvarka patvirtintą projektą ir vadovaujantis galiojančiuose statybos techniniuose reglamentuose išdėstytais reikalavimais bei rangos sutarties sąlygomis.

4. Direkcija neužtikrino, kad 2002 metais Valdovų rūmų statybos projektavimo darbams skirtos lėšos būtų panaudotos rezultatyviai (panaudota tik 57 proc. skirtų lėšų), o likusią dalį lėšų panaudojo ne Valdovų rūmų atkūrimo programos įgyvendinimo tikslams.

5. Iš Programai skirtų 7 080 tūkst. Lt valstybės biudžeto asignavimų 406,5 tūkst. Lt arba 5,7 proc. Direkcija panaudojo ne pagal paskirtį bei neužtikrino, kad apmokant rangovams už 2002 metais statybos darbams panaudotas kai kurias statybines medžiagas ir gaminius (betoną, kelio plokštes ir kt.) valstybės biudžeto lėšos buvo naudojamos racionaliai ir efektyviai.

6. Yra rizika, kad apmokant už atliktus istorinių tyrimų, duomenų paieškos ir jų apibendrinimo darbus be atitinkamų darbo sąnaudų pagrindimo Programai įgyvendinti skirtos lėšos gali būti naudojamos nepakankamai racionaliai ir efektyviai.

7. Numatyti 2002 metų Programos vykdymo uždaviniai yra formalūs, nėra aiškių uždavinių vertinimo kriterijų.

PROGRAMOS „NEDARBO MAŽINIMAS“ VERTINIMAS (veiklos auditas)

Audituota įstaiga – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

Nedarbo mažinimo programos tikslas – didinti gyventojų užimtumą rajonuose su aukštu nedarbo lygiu.

Valstybės kontrolės tikslas buvo įvertinti Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos vykdytos Nedarbo mažinimo programos valdymą bei Respublikinės darbo biržos ir teritorinių darbo biržų veiklą administruojant Vietinių užimtumo iniciatyvų projektus ir pareikšti nuomonę apie programos lėšų panaudojimą.

Atlikę auditą, pateikėme tokias pagrindines išvadas dėl Nedarbo mažinimo programos:

1. Nenustatyti Nedarbo mažinimo programos tikslo – didinti gyventojų užimtumą rajonuose su aukštu nedarbo lygiu – pasiekimo įvertinimo kriterijai, leidžiantys įvertinti, kiek sumažėjo nedarbas dėl Vietinių užimtumo iniciatyvų projektų įgyvendinimo. Neanalizuojamos priežastys, kodėl projektus įgyvendinusiose ir gavusiose valstybės paramą įmonėse nepadidėjo darbuotojų skaičius. Dalies įmonių bendras darbuotojų skaičius po Vietinių užimtumo iniciatyvų projektų įgyvendinimo nepadidėjo arba padidėjo mažiau, negu įsteigta naujų darbo vietų. Yra rizika, kad Nedarbo mažinimo programos tikslas – didinti gyventojų užimtumą – gali būti nepasiektas.

2. Moksliniai nedarbo mažinimo srities tyrimai, atliekami Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos bei Lietuvos darbo biržos užsakymu, pakankamai neišanalizavus anksčiau atliktų tyrimų išvadų ir galimybių juos pritaikyti.

3. Vykdam Nedarbo mažinimo programą, lėšų panaudojimo kontrolė ir programos valdymas buvo nepakankamas. Nebuvo tinkamai planuojama veikla bei įdiegta tokia kontrolės sistema, kuri užtikrintų Nedarbo mažinimo programos lėšų efektyvų panaudojimą.

„POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ BEI JŲ ŠEIMOS NARIŲ SUGRĮŽIMO Į LIETUVĄ“ PROGRAMOS VERTINIMAS (veiklos auditas)

Audituota įstaiga – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

Politinių kalinių ir tremtinių šeimų sugrįžimo į Lietuvą 2000–2002 metų programos (toliau – Programa) tikslas – valstybės parama okupacijų metais neteisėtai represuotiems asmenims ir jų vaikų šeimoms sudarant sąlygas sugrįžti nuolat gyventi į Lietuvą ir integruotis į šalies gyvenimą. Svarbiausia valstybės parama represuotų asmenų šeimoms – suteikta galimybė apsirūpinti būstu Lietuvoje.

1992–2001 metais grįžtančių asmenų būsto problemoms spręsti iš valstybės biudžeto, Privatizavimo fondo bei Europos Tarybos vystymo banko suteiktos paskolos buvo skirta ir panaudota 60,2 mln. Lt. Už šias lėšas būstu buvo aprūpintos 1 426 grįžtančių asmenų šeimos.

Valstybės kontrolė, siekdama įvertinti Programai skiriamų valstybės biudžeto, Privatizavimo fondo ir skolintų lėšų naudojimo teisėtumą bei efektyvumą, atliko auditą Klaipėdos miesto savivaldybės administracijoje, įvertindama, kaip įgyvendinama ši Programa. Programoje numatyta, kad gyvenamasis plotas jiems išnuomojamas ir po to suteikiama galimybė jį išsipirkti lengvatinėmis sąlygomis. Auditoriai konstatavo, kad esama grįžtančių į Lietuvą politinių kalinių ir tremtinių rėmimo tvarka nėra racionali, todėl dalis šiam tikslui skiriamų lėšų panaudojama neefektyviai.

Klaipėdos miesto savivaldybei 2000–2002 metais programai įgyvendinti buvo skirta 1,5 mln. Lt. Savivaldybė už 1,1 mln. Lt nupirko 19 butų. 1 kv. m buto ploto kaina sudarė nuo 1 iki 1,4 tūkst. Lt. Skirtos, bet nepanaudotos lėšos 2002 m. sudarė 0,4 mln. Lt. Valstybiniai auditoriai konstatavo, kad didžiausia jų dalis

nebuvo panaudota todėl, kad savivaldybė jas gavo 2002 m. gruodžio 30 d. ir nespėjo per likusias dvi biudžetinių metų dienas nupirkti butų.

Klaipėdos miesto savivaldybė 1999–2002 metais grįžtantiems politiniams kaliniams ir tremtiniams bei jų šeimų nariams nuomos pagrindais suteikė 48 butus. Jų nuomininkai 33 butus privatizavo ir 11 iš jų jau spėjo parduoti. 11 privatizuotų ir jau parduotų butų valstybei kainavo 919,5 tūkst. Lt, o juos privatizavę asmenys, pasinaudoję lengvatinėmis sąlygomis, sumokėjo už juos 21,8 tūkst. Lt. 7 parduotų butų buvę savininkai jau išvyko iš Lietuvos arba nedeklaravo savo naujos gyvenamosios vietos.

Be to, Klaipėdos miesto savivaldybė 2002 metais, prieš priimdama sprendimą nuomoti grįžtančio asmens šeimai gyvenamąsias patalpas, ne visada tikrindavo, ar grįžtantiems asmenims ir jų šeimų nariams nepriklauso gyvenamasis plotas nuosavybės teise, ir ne visada tikslino grįžtančio asmens šeimos sudėtį.

Valstybiniai auditoriai atkreipė dėmesį, kad pagal teisės aktais nustatytą tvarką savivaldybės, neatsižvelgdamos į pretendentų poreikius, gali pirkti įvairaus dydžio butus. Taip sudaromos sąlygos išnuomoti gyvenamąsias patalpas ne pagal grįžtančių politinių kalinių ir tremtinių šeimų sąrašo eiliškumą.

Valstybinių auditorių nuomone, Vyriausybė turi spręsti audito metu iškeltas bendro pobūdžio problemas, nes jos aktualios ir kitoms savivaldybėms. Be to, jų svarba kasmet didėja, nes pretendentų į šią paramą skaičius nuolat augo. Jei 1992 metais valstybės lėšomis įgytus butus pageidavo nuomotis 250 grįžtančių šeimų, tai 2001 metų pradžioje jų buvo jau 948. Todėl yra rizika, kad lėšos ir ateityje bus naudojamos neefektyviai.

PROGRAMOS „KELIŲ PRIEŽIŪRA IR PLĖTRA“ VERTINIMAS (veiklos auditas)

Audituota įstaiga – Lietuvos automobilių kelių direkcija

Išanalizavę „Kelių priežiūros ir plėtos“ programos bei Lietuvos automobilių kelių direkcijos (toliau – Direkcijos) tikslus ir žinodami, kad vietinės reikšmės keliai sudaro apie du trečdalius kelių tinklo Lietuvoje, audito objektu pasirinkome vietinės reikšmės kelių priežiūros ir plėtos finansavimo strategijos vertinimą.

Pateikiame pagrindines išvadas:

Pagal Kelių priežiūros ir plėtos programos įstatyme numatytus pajamų šaltinius „Kelių priežiūros ir plėtos“ programai finansuoti gauta 847,4 mln. Lt pajamų. Direkcijai pervesta 720,3 tūkst. Lt, bendroms valstybės biudžeto reikmėms skirta 27 mln. Lt ir liko nepanaudotų lėšų likutis apyskaitinio laikotarpio pabaigoje – 100,1 mln. Lt. Atlikdami auditą palyginome duomenis apie įregistruotas transporto priemones ir skaičių transporto priemonių, praejusių technines apžiūras, nes tai turi įtakos įregistruotų transporto priemonių savininkų ar valdytojo naudotojo mokesčių surinkimui. Įvertinę krovinių automobilių, priekabų bei puspriekabių skaičių ir nustatytus mokesčius bei tikimybę, kad šį mokesčių būtų mokėję visų įregistruotų transporto priemonių savininkai, per 2002 metus šio mokesčio būtų buvę sumokėta apie 65 mln. Lt (įskaitant įregistruotas krovines transporto priemones, kurioms suteikta lengvata nemokėti mokesčio). Faktiškai per 2002 metus šio mokesčio sumokėta 18 mln. Lt, ir tai sudaro 27 proc. visų registruotų krovinių automobilių priskaičiuotų mokesčių sumos.

Direkcija pagal jos nuostatuose nustatytus veiklos tikslus ir funkcijas tik iš dalies vykdo jai, kaip „Kelių priežiūros ir plėtos“ programos valdytojais, nustatytą prievolę užtikrinti „Kelių priežiūros ir plėtos“ programos vykdymo ir paskirtų asignavimų naudojimo efektyvumą ir rezultatyvumą, nes ji neatlieka kontrolės funkcijų programos lėšų dalies, skiriamos vietinės reikšmės kelių priežiūrai ir plėtrai, planavimo ir panaudojimo pagal paskirtį. Todėl vietinės reikšmės kelių priežiūrai ir plėtrai skiriamos lėšos gali būti naudojamos ne pačiu ekonomiškiausiu, efektyviausiu ir rezultatyviausiu būdu.

Savivaldybėms skiriamoms „Kelių priežiūros ir plėtos“ programos lėšoms nėra paruošto ekonominio pagrindimo ir apie 87 % savivaldybių nėra sudariusios ir patvirtinusios vietinių kelių ir gatvių plėtos strategijos.

Savivaldybių pateikti duomenys apie vietinės reikšmės kelių ir gatvių ilgį neatitinka Direkcijos turimų duomenų, pagal kuriuos skirstomos „Kelių priežiūros ir plėtros“ programos dalies lėšos. Neatlikta vietinės reikšmės kelių ir gatvių inventurizacija, nenustatyti vienodi kelių ir gatvių apskaitos techniniai parametrai, dėl to yra rizika, kad lėšos gali būti panaudotos netaupiai ir neracionaliai.

2002 m. apie 46 % svarbių valstybei vietinės reikšmės kelių ir gatvių tikslinio finansavimo lėšų skirta kelių ir gatvių taisymo (remonto) darbams, nors, mūsų nuomone, kelių ir gatvių taisymo (remonto) darbai neturėtų būti priskiriami prie svarbių valstybei darbų ar objektų.

Kitų valstybės reikmių, susijusių su keliais, sąvoka nėra aiškiai ir konkrečiai reglamentuota, taip pat nėra nustatyti šios „Kelių priežiūros ir plėtros“ programos finansavimo dalies tikslai, objektų atrankos kriterijai bei prioritetai.

Vidutiniškai 90,6 proc. „Kelių priežiūros ir plėtros“ programos finansavimo lėšų rezervo skiriama objektams, kurie finansuojami pagal kitus finansavimo šaltinius. Iš jų 81,7 proc. rezervo lėšų skiriama vietinės reikšmės keliams ir gatvėms tiesti ir taisyti.

Atlikę Programos vertinimo auditą pateikėme siūlymus Vyriausybei.

PROGRAMOS „VAIKŲ IR JAUNIMO UGDYMOSI UŽTIKRINIMAS“ VERTINIMAS (veiklos auditas)

Audituota įstaiga – Švietimo ir mokslo ministerija.

Pagrindiniai programos „Vaikų ir jaunimo ugdymosi užtikrinimas“ (toliau – Programa) tikslai – užtikrinti moksleivių privalomą mokymąsi; racionalizuoti bendrojo lavinimo mokyklų tinklą, moksleivių pavėžėjimą; atnaujinti ir statyti naujas mokyklas; rūpintis šalies moksleivių saviraiška ir užimtumu.

Atlikę Programos vertinimą, pateikėme svarbiausias audito išvadas:

Švietimo ir mokslo ministerija, vykdydama Programą, dalies, t. y. 3 iš 10, 2002 metų darbo plane numatytų uždavinių bei priemonių neįvykdė;

Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras be teisinio pagrindo 4 savivaldybėms pervedė 1 426,8 tūkst. Lt ir 4 rangovams, už atliktus darbus nepateikusiems sąskaitų faktūrų – 1 275,8 tūkst. Lt avansą, nors tai nebuvo numatyta rangos ir trišalėse Švietimo ir mokslo ministerijos, VŠĮ „Būsto ir urbanistikos plėtros fondo“ bei savivaldybių pasirašytose sutartyse;

Švietimo ir mokslo ministerija neefektyviai panaudojo 1 953,9 tūkst. Lt Programos lėšų, iš jų:

– 1 850 tūkst. Lt socialinių pedagogų etatų steigimo programai vykdyti;

– 104 tūkst. Lt rengti ir įgyvendinti moksleivių užimtumo, poilsio, veiklos po pamokų, asocialumo prevencijos ir kitas papildomojo ugdymo programas ir priemones.

Vykdam Programą neįtikrinta, kad lėšos būtų naudojamos teisės aktų nustatyta tvarka.

Nenustatyti Programos uždavinių įgyvendinimo kokybiniai bei išlaidų efektyvumo vertinimo kriterijai. Programos atsakingasis vykdytojas – Švietimo ir mokslo ministerija – neįtikrino tinkamos Programos vykdymo kontrolės.

Valstybės kontrolė 2003-07-28 priėmė sprendimą dėl teisės aktų pažeidimų Švietimo ir mokslo ministerijoje, vykdam programą Vaikų ir jaunimo ugdymosi užtikrinimas.

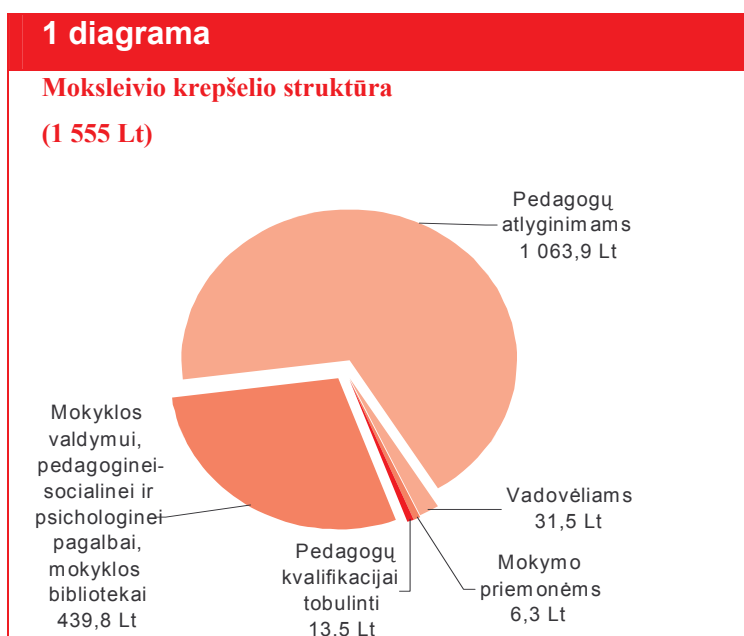
BENDROJO LAVINIMO MOKYKLŲ FINANSAVIMO REFORMOS VERTINIMAS

Veiklos audito 2003-09-08 ataskaita

2002 metais pradėta vykdyti bendrojo lavinimo mokyklų finansavimo reforma, jos pagrindiniai tikslai yra:

1. Efektyviau naudojant švietimui skiriamas lėšas, gerinti švietimo paslaugų kokybę, sudaryti galimybes teikti asmenims švietimo paslaugas pagal jų gebėjimus ir poreikius.
2. Sukurti skaidrią švietimo finansavimo sistemą.
3. Suteikti moksleiviams ir jų tėvams galimybę pasirinkti mokymo įstaigą ir sudaryti sąlygas šią teisę įgyvendinti.
4. Racionaliau sutvarkyti bendrojo lavinimo mokyklų tinklą, skatinti mokyklų konkurenciją, sudaryti vienodas galimybes kaimo ir miesto moksleiviams įgyti geros kokybės išsilavinimą.
5. Stiprinti mokyklų finansinį savarankiškumą.
6. Sudaryti sąlygas plėtoti nevalstybinių švietimo įstaigų tinklą.
7. Mažinti nelankančių mokyklos vaikų skaičių.
8. Didinti visų lygių švietimo įstaigų vadovų atsakomybę už realiais finansiniais ištekliais grindžiamų sprendimų vykdymą nustatant švietimo politiką.

Pagrindinis naujos bendrojo lavinimo mokyklų finansavimo sistemos principas – „pinigai paskui moksleivį“ reiškia, kad lėšos skiriamos moksleivių ugdymui, o ne klasei ar mokyklai išlaikyti. Vienam sutartiniam moksleiviui skiriama vienoda pinigų suma – moksleivio krepšelis. Pagal Vyriausybės 2001-06-27 nutarimu Nr. 785 patvirtintą Moksleivio krepšelio ir sutartinių moksleivių apskaičiavimo metodiką apskaičiuoto bazinio sutartinio moksleivio krepšelio dydis yra 1 555 Lt. 2002 metams buvo nustatytas 1 521 Lt moksleivio krepšelis, 2003 metams – 1 538 Lt, 2004 metams numatomas 1 555 Lt moksleivio krepšelis. Moksleivio krepšelio lėšos skiriamos švietimo ir mokslo ministro patvirtintam ugdymo planui įgyvendinti (pedagogų atlyginimams), pedagogų kvalifikacijai tobulinti, mokyklos valdymui, pedagoginei – socialinei ir psichologinei pagalbai, mokyklos bibliotekai, vadovėliams ir mokymo priemonėms įsigyti (žr. 1 diagramą)

Moksleivio krepšelio lėšos bendrojo lavinimo mokyklų steigėjams skiriamos kaip tikslinės valstybės biudžeto lėšos. 2002 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymu buvo patvirtinta 1 047,4 mln. Lt specialioji tikslinė dotacija moksleivio krepšeliui finansuoti. Tai sudarė 10 % valstybės biudžeto asignavimų ir 54 % visų savivaldybėms skirtų specialiųjų tikslinių dotacijų. 2003 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymu buvo patvirtinta 1 049,4 mln. Lt tikslinė dotacija moksleivio krepšeliui finansuoti. Tai sudarė 10 % valstybės biudžeto asignavimų ir 51 % savivaldybėms skirtų specialiųjų tikslinių dotacijų.

Atlikus veiklos auditą pateiktos apibendrintos išvados:

1. Nenustatyta aiški bendrojo lavinimo mokyklų finansavimo reformos įgyvendinimo strategija: laikotarpiui kiekvienam bendrojo lavinimo mokyklų finansavimo reformos tikslui pasiekti bei tikslų įgyvendinimo vertinimo kriterijai.

2. Neužtikrintos vienodos finansavimo ir konkurencijos sąlygos valstybinėms ir savivaldybių bendrojo lavinimo mokykloms.

3. Švietimo ir mokslo ministerija, sudarydama moksleivio krepšelio lėšų projektus savivaldybėms:

– Numatė skirti moksleivio krepšeliui lėšų daugiau nei apskaičiavo savivaldybės ir turėjo būti skirta pagal Moksleivio krepšelio ir sutartinių moksleivių apskaičiavimo metodiką: 2002 metams – 8,6 mln. Lt, o 2003 metams – 5,5 mln. Lt. Savivaldybės 2002 metais apskaičiavo 2,7 mln. Lt, 2003 metais – 0,5 mln. Lt moksleivio krepšeliui lėšų daugiau nei priklausė pagal Moksleivio krepšelio ir sutartinių moksleivių apskaičiavimo metodiką.

– Neužtikrino vienodų savivaldybių bendrojo lavinimo mokyklų finansavimo sąlygų: moksleivio krepšelio lėšos, vidutiniškai tenkančios atskirų savivaldybių vienam sutartiniam moksleiviui, 2002 metais skiriasi nuo 1 523 Lt iki 1 592 Lt, 2003 metais – nuo 1 538 Lt iki 1 595 Lt.

4. Teisės aktai nenustato aiškių moksleivio krepšelio lėšų perskirstymo kriterijų (kuria moksleivio krepšelio lėšų dalį steigėjas turi teisę perskirstyti). Tai sudarė skirtingas mokyklų finansavimo sąlygas: steigėjai atskiroms mokykloms skyrė iki 55 % moksleivio krepšelio lėšų mažiau nei priklausė pagal Moksleivio krepšelio ir sutartinių moksleivių apskaičiavimo metodiką.

5. Pradėjus taikyti naują Bendrojo lavinimo mokyklų finansavimo tvarką, valstybė skyrė daugiau lėšų savivaldybių bendrojo lavinimo mokyklų moksleivių ugdymui: 2002 metais 64,7 mln. Lt daugiau nei 2001 metais, 2003 metais – 2,0 mln. Lt daugiau nei 2002 metais. Tačiau tai neužtikrino efektyvesnio ugdymo proceso finansavimo:

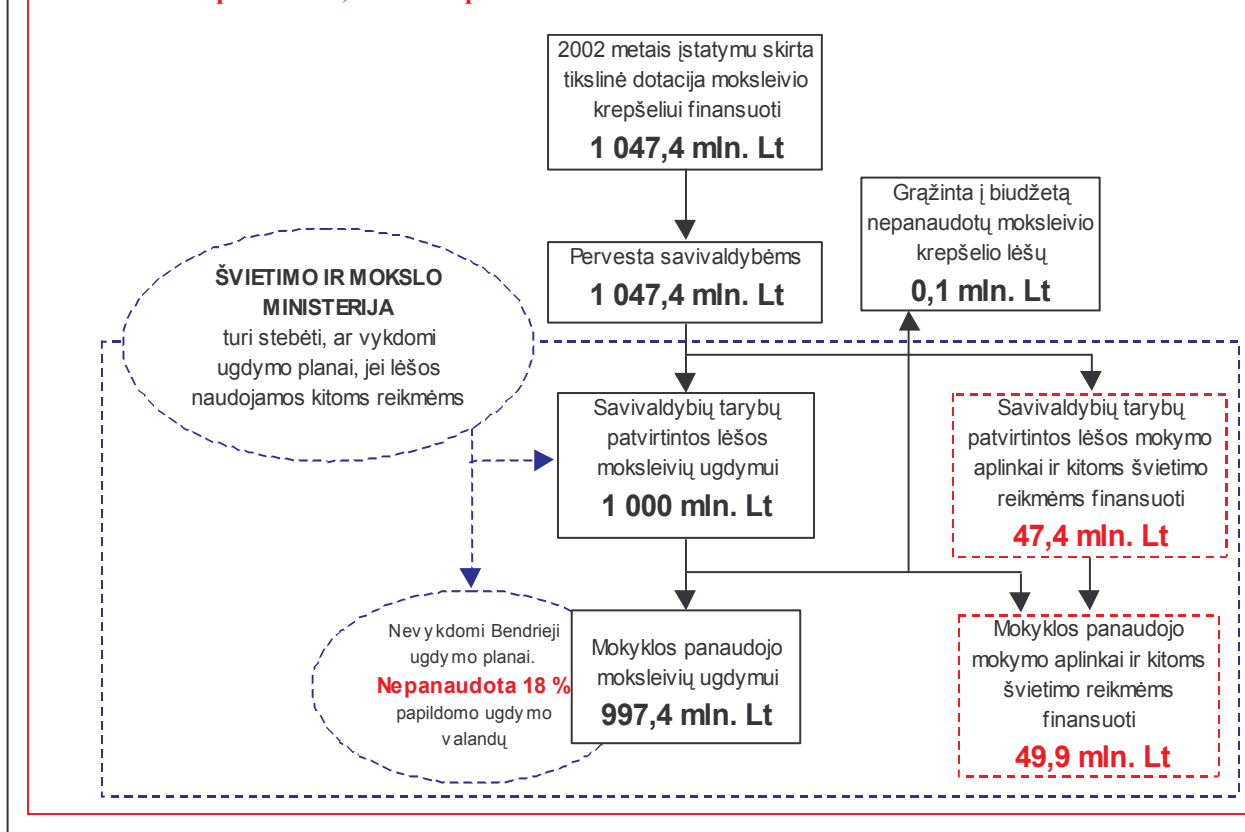
– Teisės aktai savivaldybių bendrojo lavinimo mokyklų steigėjams ir mokyklų vadovams sudaro sąlygas lėšas, skirtas moksleivių ugdymui, panaudoti mokymo aplinkai ir kitoms švietimo reikmėms finansuoti. Moksleivio krepšelio lėšos savivaldybėse 2002 metais buvo naudojamos mokymo aplinkai ir kitoms švietimo reikmėms finansuoti, nesant įvykdytiems švietimo ir mokslo ministro patvirtintiems bendriesiems ugdymo planams. Vidutiniškai šalyje 2002–2003 mokslo metais nepanaudota 18 % bendruosiuose ugdymo planuose nustatytų papildomo ugdymo valandų.

– Savivaldybių tarybos moksleivių ugdymui 2002 metais skyrė 47,4 mln. Lt moksleivio krepšelio lėšų mažiau nei patvirtinta 2002 metų valstybės biudžeto įstatymu. Savivaldybių bendrojo lavinimo mokyklos mokymo aplinkai ir kitoms švietimo reikmėms finansuoti panaudojo 49,9 mln. Lt moksleivio krepšelio lėšų (žr. 2 diagramą).

– Kai kurios mokyklos 2002 ir 2003 metais komplektavo didesnes klases, atskirais atvejais viršydamos maksimalų leistiną moksleivių skaičių klasėje.

2 diagrama.

Moksleivio krepšelio lėšos, skirtos ir panaudotos 2002 metais

6. Nevisiškai įgyvendinamas finansavimo principas „pinigai paskui moksleivį“: ne laiku ir ne visuomet buvo vykdomi atsiskaitymai tarp savivaldybių 2002 metais moksleiviams pereinant iš vienos savivaldybės mokyklos į kitos savivaldybės mokyklą bei tarp tos pačios savivaldybės mokyklų.

7. Ne visais atvejais Moksleivio krepšelio ir sutartinių moksleivių apskaičiavimo metodika sudaro vienodas mokyklų, turinčių panašų moksleivių skaičių, finansavimo sąlygas.

Mūsų nuomone, atsižvelgiant į aukščiau pateiktas išvadas, reformos tikslai gali būti nevisiškai pasiekti.

PROGRAMOS „BAUSMIŲ VYKDYMO SISTEMOS VEIKLOS UŽTIKRINIMAS“ VERTINIMAS (veiklos auditas)

Audituota įstaiga – Kalėjimų departamentas prie TM.

Programa „Bausmių vykdymo sistemos veiklos užtikrinimas“ turi vieną tikslą – užtikrinti laisvės atėmimo ir kitų teismo paskirtų kriminalinių bausmių (išskyrus baudų) vykdymą, nuteistųjų rengimą integracijai į visuomenę jiems atlikus bausmę.

Atlikę Programos vykdymo vertinimą, pateikėme pagrindines išvadas:

1. Departamento vadovai neužtikrino:
 - asignavimų valdytojo pareigos tinkamai organizuoti programų, finansuojamų iš valstybės biudžeto, rengimą ir vykdymą;
 - kad būtų parengtos kontrolės priemonės programos tikslams ir uždaviniams įgyvendinti.
2. Departamente nėra aiškių pavaldžių įstaigų finansavimo kriterijų bei normatyvų.

3. Finansiniai ištekliai programai vykdyti pavaldžioms įstaigoms buvo netiksliai parinkti kiekybės požiūriu – patvirtinta daugiau nei realiai reikalinga programai vykdyti etatų, jie kelis metus iš eilės nuolat neužimti, o darbo užmokesčio fondas apskaičiuotas pagal patvirtintą etatų skaičių. Tai rodo, kad programai skirtos biudžeto lėšos naudojamos nepakankamai taupiai.

4. Netinkamai apibrėžtos priemonės programos uždaviniams pasiekti (turi būti atsižvelgiama į įstaigų specifiką).

5. Vertinimo kriterijai programos vykdymo rezultatams įvertinti parinkti netinkamai – tie patys kiekybiniai (išlaidų) vertinimo kriterijai nustatyti visoms pavaldžioms įstaigoms, neatsižvelgiant į jų specifiką: gydymo, nepilnamečių, moterų įkalinimo įstaigose, atvirojoje kolonijoje, todėl jie neduoda naudingos informacijos. Nediferencijuoti pavaldžių įstaigų vertinimo kriterijai neatspindi nuteistųjų gyvenimo laisvės atėmimo ir įkalinimo įstaigose kokybės, neleidžia įvertinti programos vykdymo efektyvumo, analizuoti, daryti palyginimus bei išvadas, neskatina efektyviai naudoti programos lėšas. Departamentas nepateikė duomenų, kad analizavo vertinimo kriterijus pagal pavaldžias įstaigas ir siekė, kad programai skirtos lėšos būtų naudojamos taupiai.

6. Nenumatytos pakankamos kontrolės priemonės, užtikrinančios planuojamų rezultatų pasiekimą. Nuo 2002 metų vidurio Departamente nebuvo komisijos, atsakingos už programų vykdymo kontrolę, pirmininko, o iki metų pabaigos – ir asmenų, atsakingų už programos vykdymą.

7. Departamento direktoriaus įsakymu patvirtinta Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos ir jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių tarnybinių lengvųjų automobilių naudojimo instrukcijos nuostatos prieštarauja Vyriausybės nutarimo „Dėl tarnybinių automobilių įsigijimo, nuomos ir naudojimo biudžetinėse įstaigose“ nuostatoms ir neužtikrina, kad tarnybiniai lengvieji automobiliai būtų tinkamai laikomi, saugomi, naudojami tik tarnybiniams įstaigų uždaviniams bei funkcijoms vykdyti.

8. Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio regionų pataisos inspekcijos 2002 m. netvarkė atskiros apskaitos ir nesudarė metinės finansinės atskaitomybės, todėl negalima įvertinti programos „Bausmių vykdymo sistemos veiklos užtikrinimas“ lėšų naudojimo taupumo.

9. Nenagrinėjamas darbuotojų kvalifikacijos kėlimo poreikis bei nesudaromi kvalifikacijos kėlimo planai. Kvalifikacijos kėlimui Departamentui pavaldžios įstaigos panaudojo tik 0,04 proc. darbo užmokesčiui nustatytų asignavimų (turėjo skirti ne mažiau kaip 1 proc. ir ne daugiau kaip 5 proc.).

SPECIALIOSIOS PROGRAMOS „EKSPORTO PLĖTROS IR SKATINIMO STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMAS“ VERTINIMAS (veiklos auditas)

Audituota įstaiga – Ūkio ministerija.

Eksperto plėtros strategijos tikslas – sudaryti palankias sąlygas plėtoti tradicines eksporto sritis ir rastis naujoms. Eksperto skatinimo strategijos tikslas –parduoti daugiau lietuviškos kilmės prekių ir paslaugų, skleisti informaciją apie Lietuvą ir jos produkciją.

Valstybės kontrolė vertino specialiosios Eksperto plėtros ir skatinimo strategijos programos (toliau – Eksperto programa) vykdymą, paskirtų asignavimų naudojimo efektyvumą ir rezultatyvumą.

Pateikiame svarbiausias Eksperto programos vykdymo vertinimo išvadas:

1. Eksperto programos vykdytos priemonės 2001–2002 metais tiesiogiai susijusios su Vyriausybės nustatytais prioritetais – užtikrinti tolesnį ir esminį verslo plėtros sąlygų gerinimą; konkurencingo žemės ūkio plėtrą; plėtoti informacinę visuomenę. Eksperto programos numatytų uždavinių priemonės buvo įgyvendintos laiku, faktiniai uždavinių kiekybiniai vertinimo kriterijai atitinka ir žymiai viršija planinius. Tačiau pagal šiuos kriterijus negalima įvertinti, kiek konkrečiai šalies eksporto rodiklių pagerėjimui įtakos turėjo vykdyta Eksperto programa.

2. Ūkio ministerija vidaus teisės aktais tinkamai reglamentavo Eksperto programos vykdymo funkcijas, todėl Eksperto programos administravimo klaidų rizika yra nedidelė. Tačiau skiriant subsidijas

parodų organizatoriams pagal naują Lietuvos ūkio subjektų dalyvavimo tarptautinėse parodose subsidijavimo tvarką išlieka subjektyvaus vertinimo galimybė nustatant subsidijų dydį.

3. 2001–2002 metais buvusi parodų organizavimo praktika, kai atskiri parodų organizatoriai, sudarytose sutartyse su Ūkio ministerija išipareigoję organizuoti parodas bei koordinuoti jų veiklą, parodų organizavimo funkcijas perduodavo savo įsteigtoms privačioms įmonėms arba iš tokių įmonių nuomodavo parodoms reikalingą įrangą, apribojo Ūkio ministerijos galimybes kontroliuoti jiems skirtų lėšų panaudojimą ir sudarė sąlygas padidinti parodų organizavimo faktines išlaidas. Skiriant subsidijas iš Eksperto programos lėšų tokių parodų faktinėms išlaidoms kompensuoti buvo netaupiai naudojamos valstybės biudžeto lėšos, skirtos Eksperto programai vykdyti. Be to, parodų organizatoriai ne visais atvejais gautas lėšas naudojo pagal tiksline paskirtį.

PROGRAMOS „VIEŠOJO SAUGUMO IR VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO POLITIKOS FORMAVIMAS, ĮGYVENDINIMO KOORDINAVIMAS IR KONTROLĖ“ VERTINIMAS (veiklos auditas)

Audituota įstaiga – Vidaus reikalų ministerija.

Programos „Viešojo saugumo ir viešojo administravimo politikos formavimas, įgyvendinimo koordinavimas ir kontrolė“ (toliau – Programa) tikslas – organizuoti vidaus reikalų sistemos misijos asmens ir visuomenės saugumo stiprinimo, valstybės tarnybos reformos vykdymo bei valstybės administravimo tobulinimo srityse įgyvendinimą. Programa skirta užtikrinti efektyvesnę viešojo administravimo sistemos funkcionavimą, atsižvelgiant į Europos Sąjungos reikalavimus.

Valstybės kontrolės audito tikslas buvo įvertinti minėtą Programą bei joje numatytų uždavinių ir priemonių vykdymą ekonomiškumo požiūriu, rezultatų pasiekimą.

Programos valstybinio audito pagrindinės išvados:

1. 2002 metais Vidaus reikalų ministerijoje (toliau – Ministerija) nebuvo realizuoti Vyriausybės 2001-04-05 nutarimu Nr. 379 patvirtintos Valstybės biudžeto asignavimų valdytojų programų vykdymo kontrolės ir vertinimo tvarkos reikalavimai užtikrinti programos vykdymo kontrolę. Ministro 2001-12-28 įsakymas Nr. 683 „Dėl strateginio veiklos planavimo organizavimo ir tobulinimo vidaus reikalų sistemoje“ nebuvo įgyvendintas.

3. Programa 2002 metais įgyvendinta nevisiškai, nes dalis priemonių liko neįvykdytos. Kai kurių priemonių įvykdymo terminai nukelti į 2003 metus. Ne visi pasirinkti ir patvirtinti Programos uždavinių įvykdymo vertinimo kriterijai suteikia objektyvios informacijos apie ministerijos administracijos veiklą. Vertinimo kriterijai nesuteikia galimybės įvertinti programos uždavinių vykdymą efektyvumo ir rezultatyvumo požiūriais.

Ministerija nepakankamą dėmesį skyrė programos priemonių planavimui.

4. Neadekvatus asignavimų paskirstymas pagal programos uždavinius ir priemones vykdytojų išlaidumui ir bendrosioms išlaidoms neleido atlikti objektyvių programos ir jos sudėtinių dalių vertinimų efektyvumo, rezultatyvumo požiūriais.

5. Dalis Programai vykdyti skirtų valstybės biudžeto asignavimų panaudoti neekonomiškai, kai kurios išlaidos nebuvo susijusios su programos uždaviniais ir priemonėmis.

6. Vykdamas ministerijos 2002-01-25 su VĮ „Vilniaus kultūros, pramogų ir sporto rūmai“ sudarytą Sporto komplekso nuomos sutartį padaryta 40,2 tūkst. Lt išlaidų, kurios buvo skirtos ne administracijos išlaidumui ir nėra susijusios su programos uždaviniais ir priemonėmis.

7. Naudodama civilinės valstybės valdymo institucijos programai vykdyti skirtus asignavimus, ministerija į Kadruų rezervą įrašytiems administracijos darbuotojams mokėjo statutiniams valstybės tarnautojams priklausančius priedus už stažą (išmokėta 67,3 tūkst. Lt), laipsnius ir už kvalifikacines kategorijas.

8. Vidaus reikalų ministerijos vadovybės ir administracijos aptarnavimui tarnybiniais lengvaisiais automobiliais buvo panaudota 673,1 tūkst. Lt biudžeto lėšų, kurios buvo planuotos ir skirtos programai „Vidaus reikalų ministerijos infrastruktūros plėtra ir bendrųjų funkcijų vykdymas“ (Policijos įstaigos). Ministerijos administracija tarnybinius lengvuosius automobilius naudojo ne tik tarnybiniams uždaviniams ar funkcijoms vykdyti.

Atlikus valstybinį auditą pateiktos rekomendacijos Vyriausybei.

PROGRAMOS „KAIMO RĖMIMAS“ VERTINIMAS (veiklos auditas)

Audituota įstaiga – Žemės ūkio ministerija.

Kaimo rėmimo programos (toliau – Programa) tikslas – plėtoti žemės ūkio produktų rinką, kurti konkurencingą ir efektyvų ūkį, gerinti žemės ūkio produkcijos kokybę.

Valstybinio audito metu pagrindinis dėmesys buvo skiriamas grūdų rinkos reguliavimo priemonei – intervenciniams pirkimams ir kitoms su grūdų ūkiu susijusioms priemonėms, finansuotoms iš Programos lėšų. Klausimas pasirinktas nagrinėti atsižvelgiant į Seimo Kaimo reikalų komiteto sprendimus, publikacijas spaudoje, nes pastaraisiais metais viena iš opiausių problemų yra žemdirbių išaugintų grūdų supirkimas.

Pateikiamos pagrindinės išvados dėl Programos vykdymo:

1. Programos priemonėms vertinti naudojami kriterijai yra kiekybinio pobūdžio, tačiau nenaudojami kokybiniai vertinimo kriterijai. Žemės ūkio ministerijos Strateginiame veiklos plane numatytos Kaimo rėmimo programos vertinimo kriterijų sistemos nepakanka, norint įvertinti Programos tikslo pasiekimą.

2. Šiuo metu Lietuvoje taikoma intervencinė sistema nuo Europos Sąjungos skiriasi pagrindiniais sistemos elementais, t. y.: superkamos produkcijos kaina, intervencinio pirkimo laikotarpiu, superkamų kultūrų ir minimaliu superkamos produkcijos kiekiu, atsiskaitymo už supirktą produkciją tvarka.

3. 2002 metais buvo atsisakyta nustatyto konkretaus intervenciniu būdu superkamų grūdų kiekio, prognozuojant, kad perteklinių grūdų pasiūla bus nedidelė, tačiau pasiūla daugiau kaip 3,8 karto viršijo paklausą. Todėl intervenciniams nuostoliams dengti 2003 metų Programoje skirta 34 mln. Lt asignavimų arba 2 kartus daugiau nei 2002 metais. 2002 metų derliaus II klasės kviečių intervencinė kaina vidutiniškai 34 Lt didesnė nei vidutinė rinkos kaina, todėl tai sąlygojo didesnę pasiūlą.

4. 2002 metų derliaus I ir II klasės kviečiai ir I klasės rugiai buvo superkami intervencinėmis kainomis, aukštesnėmis už vidutinės rinkos kainas. Supirkti kviečiai sudarė 72 proc. visų intervenciniu būdu supirktų grūdų. Prognozuojama, kad parduodant šios rūšies grūdus 2003 metais vien dėl kainų skirtumo bus patirta daugiau kaip 10 mln. Lt nuostolių.